

**OP WEG MET
SINT AUGUSTINUS**

AUGUSTIJNSE LEKENGEMEENSCHAPPEN
SPIRITUALITEIT EN ORGANISATIE

9

**PUBBLICAZIONI AGOSTINIANE
ROMA 2003**

**OP WEG
MET SINT AUGUSTINUS**

AUGUSTIJNSE LEKENGEMEENSCHAPPEN

SPIRITUALITEIT EN ORGANISATIE

Curia Generale Agostiniana

Publicazioni Agostiniane

Roma 2003

© Pubblicazioni Agostiniane 2003
Via Paolo VI, 25
00193 ROMA - ITALIA
libri@aug.org

Tipolitografia 2000 sas di De Magistris R & C.
Via Trento, 46 - Grottaferrata (RM) - Tel. Fax 06.9410473

DIT BOEKJE

Dit boekje, **Op weg met Sint Augustinus**, is een gids voor Augustijnse Lekengemeenschappen. Het verschijnt terwijl de echo van het Jubileumjaar 2000 van de Menswording van Christus nog naklinkt in onze oren. Dat doet ons weer denken aan de lente die in de Kerk tot bloei kwam in de gelukkige dagen van het Tweede Vaticaans Concilie.

Het Jubeljaar had onder andere de bedoeling om aandacht te vragen voor onze gezamenlijke verantwoordelijkheid in de Kerk. Het wordt vaak gezegd, en met grote nadruk, dat de leken de Kerk zijn in het hart van onze wereld, en dat een nieuwe evangelisatie ondenkbaar is zonder een overtuigde missionaire inzet van de leken.

Dit boekje denkt in dezelfde lijn en gaat uit naar heel de Augustijnse wereld. De bronnen van deze gids komen van veel verder. De Kerk als gemeenschap is een vast thema in het denken van Sint Augustinus en kreeg in het Tweede Vaticaans Concilie sterk de nadruk. Het stelde zelfs: *De Kerk is niet volledig uitgebouwd en tot leven gekomen, en is nog niet het volmaakte teken van Christus, zolang er geen volk van leken, dat zijn naam waard is, meewerkt met de hiërarchie.*¹

Want wij zijn allemaal ranken van de wijnstok,² en wij

---

¹ Ad Gentes 21

² Joh 15,5

worden geroepen om samen te beleven wat ons verenigt, en gescheiden wat ons onderscheidt. Wij willen onze verschillende levenswegen met elkaar delen en elkaar verrijken met onze eigen roeping.³ Dit gevoel geeft onze gemeenschappelijke christelijke waardigheid weer, en dat wij samen deel uitmaken van het mysterie van gemeenschap van de Kerk.⁴

Deze overtuigingen zijn zo diep geworteld in de theologie van de Bisschop van Hippo dat zij concreet geleid hebben tot het ontstaan van de zogenaamde *Augustijnse Lekengemeenschappen*. Ze hebben de tijden overleefd, ook al zijn bepaalde aspecten ervan wel eens wat teveel gesnoeid.

De Bisschoppensynode van 1987 koos als thema de roeping en zending van de leken in de Kerk, in de twintig jaar na Vaticanum II. Paus Johannes Paulus II publiceerde het resultaat van deze Synode in het document *Christifideles laici*.⁵

Het is niet voldoende om te zeggen dat de tijd van de leek is aangebroken. We mogen ook niet denken dat deze tijd ook wel weer voorbij zal gaan. De Geest van God roept ons, inspireert ons en nodigt ons uit om op zoek te gaan naar deze kernwaarde. We hebben te maken met een hoopgevende bloei van Leken-Augustijnen met een onmiskenbare liefde voor Sint Augustinus. Daarom kwam er ook zo'n grote respons op het initiatief om een Congres te houden voor Augustijnse Leken. De deelnemers daaraan vroegen om een handboek met richtlijnen voor de *Augustijnse Lekengemeenschappen*. Een stap vooruit voor de brede waaier van Augustijnse Leken werd gezet met de pu-

---

³ Conclusies van het Internationaal Congres van Augustijnse Leken, 4.

⁴ Zie *Christifideles laici*, 64.

⁵ 30 december 1988

blicatie van de *Leefregel* voor Augustijnse Leken in 1980. Nu kunnen we verdere hulp bieden bij de uitbouw van onze groepen, door het aanreiken van een aantal nuttige elementen ter verdieping van een lekenspiritualiteit in Augustijns perspectief.

Een groep deskundigen, leken zowel als religieuzen, hebben enthousiast gewerkt aan dit boekje. De coördinatie was in handen van het INTERNATIONALE SECRETARIAAT OSA VOOR DE LEKEN, onder leiding van onze medebroeders Santiago Insunza, Columba O'Donnell, Arno Meyer, José Salvador Roldàn en Giovanni Scanavino. Dit is nog helemaal geen definitieve tekst. Het gaat hier alleen om het uitzetten van een aantal lijnen ter oriëntatie en bevordering van deze spiritualiteit, en om enkele fundamentele structuurelementen voor Augustijnse Leken. Dit boekje heeft een functioneel karakter, net als de *Leefregel* en *Algemene Statuten voor Leken-Augustijnen* van 1980, dat nu is aangepast.

Met deze Gids voor *Augustijnse Lekengemeenschappen* presenteren wij een voorstel voor medeverantwoordelijkheid en samenwerking in deze Augustijnse Familie vanuit de leefwereld van de leken. Het is compact van opzet, met een afwisseling van leer- en organisatieaspecten, om vanuit de Augustijnse spiritualiteit de leken een stevigere basis te geven voor hun bijdrage in gemeenschap en zending. De Kerk is zending tot gemeenschap.⁶ Als mensen de missionaire dimensie van hun roeping als christen serieus nemen, groeien zij en groeit de Kerk, "want als je geloof met elkaar deelt, wordt het niet minder, en als je hoop met elkaar deelt, gaat ze niet verloren, en als je de liefde beoefent, kom je niet zonder te zitten. Het gaat hier om bronnen, en als je er uit put, worden ze groter".⁷

---

⁶ *Christifideles laici*, 32.

⁷ Augustinus, Preek 107A.

We geven dit boek in handen aan de Augustijnse leken, van nu en van de toekomst, met in ons hart de hoop dat het een bijdrage zal zijn tot de ontwikkeling van de leken gemeenschappen en dat het hen zal helpen op hun weg, als leden van de Kerk én als volgelingen van Augustinus.

MIGUEL ÁNGEL ORCASITAS,
Prior Generaal OSA

INLEIDING

Tijdens het Eerste Internationale Congres voor Augustijnse Leken⁸ werd de suggestie gedaan voor *Op weg met Sint Augustinus*, een handboek voor Augustijnse Leken gemeenschappen. De tekst die nu voor u ligt, werd goedgekeurd door de Generale Raad van de Orde op 11 oktober 2000, en vervolgens door het Generale Kapittel van 2001.

Hiermee krijgt de Augustijnse Lekenbeweging een kader en een eerste structuur. Dit minimum aan regels zal een bepaalde homogeniteit geven aan alle *Augustijnse Leken gemeenschappen*. Maar deze basisstructuur moet nog verder concreet worden ingevuld, en daarvoor zijn verschillende modellen mogelijk. Elke leken gemeenschap zal haar eigen Statuten opstellen, binnen de context van de eigen leefwereld en de eigen kenmerken, en dus met een grote mate aan vrijheid en creativiteit.

Waarom spreken we van *Seculiere Augustijnen*? Zoals zo vaak, kan de geschiedenis ook hierop een bepaald licht werpen. Vanaf het begin van de Orde zijn er altijd Seculiere Augustijnen geweest, een naam die op een bepaalde spiritualiteit duidt, op een gemeenschappelijk vormingsproces en een gemeenschappelijke juridische structuur. Hoe zou je Augustijnse Leken anders kunnen herkennen, in hun deelhebben aan het leven van de Augustijnse Familia?

Dat zij de naam 'Augustijns' dragen is een traditie binnen de Orde en een consequentie van de kerkgemeenschap die Augustinus voorstond. Dezelfde naam - met voor

---

⁸ Rome, 16-21 juli 1999

leken de specificatie 'seculier' - accentueert de eenheid in de Kerk en wil deze eenheid ook tot uitdrukking brengen.

Tegenwoordig kun je het woord *gemeenschap* ook gebruiken voor groeperingen van leken. Het was gereserveerd voor religieuzen, en in het geval van leken zou je moeten spreken van *fraterniteiten*, volgens het oorspronkelijke gebruik binnen de Bedelorden. Dit woord gaf de eigen identiteit van de lekgroepen weer, en zo werd verwarring tussen gemeenschappen van religieuzen en leken vermeden, evenals elke vorm van imitatie.

Er wordt voortdurend verwezen naar de *Regel en Statuten voor seculiere Augustijnen*.⁹ Zo probeerde men destijds om met deze formulering de bekende valkuil te vermijden van alles onder één noemer te brengen. Nu, twintig jaar later, voelen we het als een plicht om de samenstellers ervan dankbaar te zijn, en om de tekst aan te passen, in overeenstemming met de situatie van Kerk en wereld nu. We hebben ook aandacht geschonken aan de Statuten van de verschillende fraterniteiten in de Augustijnse wereld, en suggesties verzameld van leken uit verschillende landen. Zij hebben de eerste vijf ontwerpen van deze tekst doorgenomen.

Aan het pastoraat, en vooral het pastoraat met jonge mensen, leveren de fraterniteiten van Augustijnse leken een grote bijdrage, samen met de religieuzen en de leden van lekeninstituten. Dit is een van de vormen van integratie van de Augustijnse Familia, waarbinnen elk lid vanuit haar of zijn eigen roeping in de Kerk een bijdrage kan geven aan dezelfde zending en spiritualiteit.

Nog veel andere mensen die om verschillende redenen met onze activiteiten verbonden zijn, noemen zich ook 'Augustijnse leken': leraren op onze scholen, leden van groepen broeders en zusters, of van groepen rond een Au-

⁹ Generaal Tussenkapittel 1980.

gustijnse activiteit. Het eerste deel van dit document, het meer leerstellige, kan wellicht ook voor hen zijn nut hebben. En ook zij maken deel uit van de Augustijnse Familie, zij het op een andere manier.

Maar de *Gids voor Augustijnse Lekenfraterniteiten* is direct bedoeld voor de mannen en vrouwen die lid zijn van een seculiere fraterniteit, en daarmee de vrije keuze gemaakt hebben voor een juridische band met de Augustijnse Familia. Met andere woorden, dit document gaat uit van dezelfde richtlijnen als de *Regel en Statuten voor Augustijnen in de wereld*, en daarom vervangt het dat boekje.

Het is helemaal niet de bedoeling dat Augustijnse Fraterniteiten al hun aandacht gaan richten op de verschillen. Het accent moet op de eerste plaats gelegd worden op het versterken van de gemeenschappelijke elementen, want *Wee degenen die de eenheid haten en op eigen gelegenheid verdeeldheid brengen tussen de mensen! Zij moeten luisteren naar degene die hen één wilde maken, in de ene en voor de ene: zij moeten luisteren naar degene die zegt: Maak geen verdeeldheid: 'Ik heb geplant, Apollos heeft begoten, maar God gaf de groei'. Zij zeiden: 'Ik ben voor Paulus, ik voor Apollos, ik voor Cephas'. Maar dan zegt hij: 'Is Christus dan in stukken gedeeld?' Wees één, wees één ding, wees één persoon: 'Niemand is opgestegen naar de hemel dan alleen Hij die uit de hemel is neergedaald.' Kijk! Wij willen van jou zijn, zeiden ze tegen Paulus. Maar hij zei tegen hen: Ik wil niet dat je van Paulus bent, maar van Hem van wie, samen met jullie, ook Paulus is.*¹⁰

Verder moeten we ons ervan bewust zijn dat de dienst aan de Kerk, namelijk getuigen van het rijk in deze wereld en daaraan bouwen, en de missionaire dimensie van ons geloven, onze eerste aandacht moeten hebben. Al te veel

¹⁰ Verhandeling over het Evangelie van Sint Jan 12,9.

aandacht voor naam en identiteit of te weinig aandacht voor de maatschappelijke werkelijkheid kunnen gemakkelijk leiden tot sektarisch gedrag.

De Constitutie van Vaticanum II over de Kerk, *Lumen Gentium*, geeft een positieve omschrijving van de leek: *De gelovigen worden door het doopsel lidmaat van het Lichaam van Christus en behoren tot het Volk van God. Zij delen op een eigen manier in de priesterlijke, profetische en koninklijke taak van Christus, en zetten naar best vermogen de zending voort van heel het christelijke volk in de Kerk en in de wereld.*¹¹ Deze uitspraak - één doopsel en één zending - vraagt om elkaar aan te vullen en om ieders bijdrage in de Kerk. *Wij allemaal, pastores en gelovige leken, hebben de taak om de banden te versterken van wederzijds respect, hartelijkheid en samenwerking tussen de verschillende lekenorganisaties.*¹²

Augustijnse Lekenfraterniteiten belijden niet hun geloof in Sint Augustinus, maar in Jezus Christus. Zij streven er niet naar om op te vallen en aandacht te trekken in de Kerk, maar *om in jullie midden te zijn als dienaar.*¹³ Zij kennen hun grenzen en weten dat zij behoren tot een Kerk die onderweg is, met haar smetten en rimpels, en die zichzelf gaande houdt door gebed.¹⁴

We moeten aandacht hebben voor bepaalde risico's, met name het verwarren van identiteiten of de opvatting dat de ene roeping de andere overschaduwet. Maar de uitdaging om Augustijnse Fraterniteiten te laten groeien en bloeien opent ons voor de mooie ervaring van een Kerk die gemeenschap is, en voor het vorm geven aan de Augustijnse Familia van de toekomst.

¹¹ Nr 30.

¹² Christifideles laici 31.

¹³ Lc 22,27.

¹⁴ Sermo 181,7.

DEEL I

THEOLOGISCHE ASPECTEN

I. FUNDAMENTELE THEOLOGISCHE EN PASTORALE VRAGEN

1.1 Theologisch spreken en pastorale werkelijkheid

1. Het Tweede Vaticaans Concilie zegt dat de Kerk Volk van God is en bestaat uit alle gedoopten, onderweg in het licht van de Geest.¹⁵ De leden van dit volk vormen met al hun verschillende taken een gemeenschap van broeders en zusters.

Een van de eerste vragen is dan die naar het wezen en de zending van de leken. Ofwel, wij moeten beginnen met na te denken over een theologie die het wezen en de zending van de leken draagt. Een volgende vraag is die naar de geschiedenis van de leken in de Kerk, een geschiedenis die duidelijk hoogtepunten en dieptepunten heeft gehad. Vooral door het Tweede Vaticaans Concilie werd de plaats van de leken in de christelijke gemeenschap opnieuw ontdekt.

Vaticanum II bracht een nieuw begrip van Kerk aan het licht. De vernieuwing die zoveel invloed op leer en leven van de Kerk heeft gehad, kwam op gang toen de theologie over de Kerk zich richtte op de *communio*.¹⁶ In het eerste millennium was het kerkbesef doordrongen van deze

¹⁵ Lumen Gentium 2.

¹⁶ Zie Christifideles laici 19.

communio-gedachte. We mogen ook niet vergeten dat de Constitutie over de Kerk opent met een fundamentele uitspraak: De Kerk is op de eerste plaats een mysterie, een teken en instrument van *communio met God en van de eenheid tussen alle mensen*.¹⁷ Ze kan niet van buitenaf verstaan worden, ze wordt niet gemeten en geanalyseerd volgens de criteria van welke andere instelling ook, en als we spreken over de leken, hebben we het niet zomaar over plaats en taak van een groep - zonder meer de grootste groep - in de kerkelijke *communio*.

Het gelovig aanvaarden van deze menselijke en tegelijk ook heilbrengende werkelijkheid, die doordrongen is van Gods aanwezigheid en die wij Kerk noemen, is een goed beginpunt als wij gaan nadenken over de taak van de leken.

2. Als je zegt dat de Kerk de *communio* is van de gelovigen, betekent dat dat alle christenen gelijkwaardig zijn. Ook al wilde Christus dat er leraren zouden zijn, uitdelers van de heilige geheimen en herders voor de anderen, toch blijft de echte gelijkwaardigheid bestaan tussen allen, omdat alle gelovigen dezelfde waardigheid en activiteit hebben bij het opbouwen van het Lichaam van Christus.¹⁸ Deze gemeenschappelijke waardigheid is heel klassiek en mooi verwoord door Sint Augustinus, en deze woorden zijn als citaat opgenomen in *Lumen Gentium*: *Als ik huiverig word om wat ik voor u ben, dan vind ik troost in wat ik samen met u ben. Voor u ben ik de bisschop, samen met u ben ik christen. Het eerste is een taak, het tweede is een genade; het eerste houdt risico in, het tweede brengt heil*.¹⁹

¹⁷ *Lumen Gentium* 1.

¹⁸ *Lumen Gentium* 32.

¹⁹ *Sermo* 340,1, geciteerd in *LG* 32.

Het in de wereld zijn - een theologisch gegeven dat allen gemeenschappelijk hebben en dat voorafgaat aan heel de variëteit van taken en charisma's - wordt concreet in drie manieren van christelijk leven: de leken, het kerkelijk ambt en het religieuze leven. Geen van de drie is van de andere afgeleid, ze vormen juist een *communio* in gedifferentieerde gelijkwaardigheid. Daarom spreekt *Vaticanum II* eerst over het Volk van God,²⁰ en dan pas over de hiërarchie.²¹

3. Achter het beeld 'Volk van God' in hoofdstuk 2 van de Constitutie over de Kerk ligt het concept van een *communautaire*, broederlijke en medeverantwoordelijke Kerk, op basis van het Doopsel. Het Doopsel is de bron van de ene sacramentele basis van de Kerk en van haar waardigheid. Dat wordt weergegeven in hoofdstuk 2 van *Lumen Gentium* evenals in de nieuwe uitgave van het Kerkelijk Wetboek: Door hun wedergeboorte in Christus zijn alle gelovigen volledig gelijk in waardigheid en in de activiteit waarmee allen samenwerken bij het opbouwen van het Lichaam van Christus, ieder in haar of zijn eigen staat en taak.²²

De theologische wortels van *Vaticanum II* voor de leken-gelovigen vinden we in het Doopsel: *Pas door het aanvaarden van de rijkdom die God de christen schenkt in het Doopsel wordt het mogelijk om te komen tot een fundamentele omschrijving van wat de leken-gelovigen zijn*.²³ Hoe dieper je ingaat op de theologie van het Doopsel, hoe duidelijker het zicht op de leken wordt. Het Doopsel wordt 'christelijk' genoemd vanwege zijn relatie met de

²⁰ *LG* 2.

²¹ *LG* 3.

²² Canon 208, uitgave 1983.

²³ *Christifideles laici* 9.

persoon en het mysterie van Jezus Christus. De gedoopten worden ingelijfd in Christus²⁴ en met Christus verbonden in zijn dood en zijn opstanding.²⁵ Het Doopsel is in wezen gemeenschap met het Paasgeheim van de Heer, van zijn dood en opstanding.²⁶ Deze christologische basis heeft zijn antropologische, pneumatologische, eschatologische en ecclesiologische dimensies.

4. De antropologische dimensie geeft aan dat er iets nieuws begint: het nieuwe van een geboorte, met alle hoop, inzet en vertrouwen daaraan verbonden. Deze vrij ontvangen gave van God wordt door de mens in vrijheid beantwoord. Dat is de inhoud van bekering, als de roeping en de blijvende opdracht van de christen.

De pneumatologische dimensie zegt dat leven in Christus betekent leven in de Geest. Door de Geest wordt iemand uit het water wedergeboren in Christus, en is er vergeving van zonden. *U bent schoon gewassen, u bent geheiligd, u bent gerechtvaardigd in de naam van de Heer Jezus Christus en door de Geest van God.*²⁷

De eschatologische dimensie werpt licht op het leven dat elke christen wacht aan het einde van de tijd. We mogen niet vergeten dat de Kerk, en met haar alle gedoopten, zich richt op dit Koninkrijk dat wij nu al - hoe voorlopig en onvolmaakt het ook nog is - moeten verkondigen.

De ecclesiologische dimensie tenslotte verwijst naar de inlijving van de gedoopten in het Lichaam van Christus dat de Kerk is.²⁸ Deze *communio* in één Heer, één geloof, één Doopsel²⁹ overstijgt alle verschillen tussen de gedoopten

---

²⁴ Rom 6,5.

²⁵ Rom 6,3.

²⁶ Rom 6,3vv; Kol 2, 11-13.

²⁷ 1 Kor 6, 11.

²⁸ 1 Kor 12.

²⁹ Ef 4,5.

ten en schenkt als vrucht de *communio* van zusters en broeders. *Want allemaal bent u in Christus gedoopt, met Christus bekleed...u bent allemaal één in Christus Jezus.*³⁰ Over het mysterie van de eenheid zegt Sint Augustinus: *Er zijn vele mensen en slechts één mens; veel mensen en slechts één Christus. Samen met hun Hoofd dat naar de hemel is opgestegen, vormen christenen de ene Christus. Dus niet zo dat Hij één is en wij velen. In Hem, de ene, worden wij, met hoevelen we ook zijn, één werkelijkheid. En dit is de ene mens die werkelijk bestaat: Christus, Hoofd én lichaam.*³¹

5. Van een Kerk van ongelijkheid, met twee nauwkeurig afgebakende soorten mensen, op weg gaan naar een Kerk van gelijkheid, betekent een theologische herziening van de fundamenteën van het gewijde dienstambt en van de kerkelijke praktijk. Ook al zijn de tekenen des tijds gunstig voor het vernieuwen van de plaats van de leek, toch staat de vernieuwing nog maar aan het begin. We hebben nog een hele weg te gaan. Het proces waar we aan zijn begonnen, vraagt om verdere stappen op het gebied van participatie en gedeelde verantwoordelijkheid. Veranderingen van harte kunnen accepteren is van wezenlijk belang, en daarbij een duidelijk onderling vertrouwen tussen alle leden van het Volk van God. Dit vertrouwen kan alleen ontstaan door groei in geloof in de kracht van de Geest in ons midden, en door een steeds grotere onderlinge liefde. Vanuit vertrouwen en liefde, in het besef dat wij pelgrims zijn in het licht van de Geest, moeten we alle vooroordelen over en weer uitroeien, aanvaarden dat de leken volwassen zijn en zo van de Kerk als broederschap van Christus concreet werkelijkheid maken.

---

³⁰ Gal 3, 27-28.

³¹ Enarratio over Psalm 127,3.

De theologische discussie is ver vóór op het concreet meedoen van de leken-gelovigen aan het leven van de Kerk en aan haar evangeliserende aanwezigheid in de wereld. We mogen niet vergeten *dat voor de leken-gelovigen de wereld de plaats is en het middel om hun roeping als christen waar te maken.*³² Ook al is de leek het fundamentele referentiepunt van de leer over de Kerk, toch is er nog geen theologie van het doopsel ontwikkeld van waaruit de wezenlijke gelijkheid van alle leden van het Volk van God kan worden opgebouwd. Alleen door het vuur van Vaticanum II opnieuw aan te blazen, zal het mogelijk worden om leken, priesters en religieuzen duidelijk hun eigen plaats te geven. Het is even belangrijk om te spreken van de gelijkheid van leken, gewijde bedienaren en religieuzen,³³ als om te stellen dat dit een gelijkheid in onderscheid is. Diversiteit en complementariteit in de eenheid van één Geest.

1.2 De leken en hun plaats in de Kerk.

6. Gewoonten achter zich laten en van taal veranderen is echt niet gemakkelijk, zeker niet als ze eeuwen in zwang zijn geweest. Dat betekent een andere richting geven aan de geschiedenis. Bepaalde mensen hebben er geen goed gevoel bij als ze horen dat het uur van de leek is aangebroken. Ze vinden dat de nadruk op een belangrijke plaats voor de leken van weinig respect getuigt voor de priesters, en dat het aanvoelt alsof er met de leken een leger de Kerk is binnengedrongen. En aan de andere kant zijn er ook wel leken die streven naar rehabilitatie en elke vorm van hiërarchische differentiatie afwijzen.

Heel de Kerk is priesterlijk, profetisch en koninklijk,

³² Christifideles laici 15.

³³ Lumen Gentium 32.

maar niet alle lidmaten zijn dat op dezelfde manier of met dezelfde taak. Maar niemand kan de plaats van de leken in het leven de Kerk afdoen met zoiets alsof het hier ging om een gedelegeerde taak of een vrije overdracht, die je naar gelang van de situatie kunt uitbreiden of inperken. *Het recht op een apostolische taak en de plicht daartoe ontlenen de leken aan hun vereniging met Christus als Hoofd. Door het doopsel zijn zij opgenomen in het mystieke lichaam Christus, en door het vormsel toegerust met de kracht van de Heilige Geest. Hun apostolische opdracht hebben zij ontvangen van de Heer zelf.*³⁴

7. De opzet voor een nieuwe theologie van de leek blijft abstract zolang zijn taken niet helder geformuleerd worden. Het gaat er hier niet over dat de wereld waarin we leven gesecculariseerd is, want daar hebben we allemaal mee te maken. Nee, het gaat om de heel eigen manier waarop leken-gelovigen in contact treden met de wereld. In deze wereld - de wereld van huwelijk, gezin, werk, politieke en economische activiteit, wetenschappelijk onderzoek, enzovoort - moeten zij hun taak vervullen en het goede nieuws van het Koninkrijk verkondigen in hun leven en werken van elke dag. De Apostolische Exhortatie van Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, wijst de leken erop *dat de wijde en gecompliceerde wereld van politiek, samenleving en economie het terrein is van hun evangeliserende activiteit, maar ook de wereld van cultuur, wetenschap en kunst, de wereld van de internationale contacten en van de massa-media. Daar hoort ook de realiteit bij van liefde en gezin, van het opvoeden van kinderen en de vorming van jongeren, de realiteit van je beroep en de wereld van het lijden.*³⁵

³⁴ Apostolicam Actuositatem, 3.

³⁵ Nr 70.

8. Ook het Document van Santo Domingo (1992) spreekt over het bevorderen van de pastorale activiteit van leken en hun vorming en noemt vier aspecten: Op de eerste plaats het engagement van leken op het niveau van het menselijke leven (gezin, cultuur, economie, politiek, onderwijs, de massamedia, enzovoort), en niet alleen hun functioneren binnen de Kerk. Op de tweede plaats het samenkomen in groepen, om te voorkomen dat iemand zich afsluit, dat het contact met het groepspastoraat verloren gaat en men te weinig voeling heeft met de eigen omgeving. Op de derde plaats het erkennen van de evangeliserende rol van vrouwen en het verzet tegen hun marginalisatie in de Kerk en in de samenleving. En op de vierde plaats, tenslotte, het bevestigen van de prioriteit van de keuze voor de jongeren, het aanvaarden van de eigen cultuur van de jeugd en ruimte maken om de jongeren bij de Kerk en haar evangelisatie-taak betrokken te houden via eigen vormen van pastoraat.³⁶

9. Het zogenaamde *uur van de leek* heeft zijn wortels in de 19^e eeuw. Ondanks een zeer klerikale theologie - zodat men op een bepaald moment zelfs dacht dat de leken een aanhangsel waren van de hiërarchie - en ook al kwam men niet uit boven de klassieke dualistische tegenstellingen tussen heilig en profaan, geest en lichaam, clericus en leken, stelde men toch dat het de taak van de leken is om de wereld aan God toe te wijden.

De nadruk die op dit moment valt op de rol van de leek moet een theologische basis krijgen, en daarbij mogen we niet uitgaan van statistieken over roeping tot het religieuze leven en het priesterschap. De rol van de leek mag dus nooit verstaan worden als alleen maar een aanvulling. We moeten de wortels van de roeping van de leek zoeken

---

³⁶ Nrs 95-120.

in een nieuw zicht op de Kerk en een nieuw zicht op de schepping, waardoor eens en voorgoed een einde wordt gemaakt aan de breuk tussen Kerk en wereld, tussen stof en geest. We kunnen nog altijd niet spreken van een volwaardige interpretatie van deze traditionele begrippenparen. Natuurlijk mag je verschillende gebieden tegenover elkaar afbakenen, maar soms werden er onverantwoord hoge muren omheen gebouwd.

II. EEN BLIK IN DE KERKLEER VAN AUGUSTINUS

2.1 De Kerk als gemeenschap bij Augustinus

10. Sint Augustinus zag de Kerk als een gemeenschap, een *communio*. Met de verschillende namen die hij hiervoor gebruikt, belicht hij de rijke en veelzijdige betekenis ervan. Daarom helpt de augustijnse theologie ons heel treffender om het risico te vermijden van een kerkbegrip waarbij bepaalde aspecten de overhand krijgen, waar een bepaald aspect alle andere gaat overheersen, of een bepaalde groep zich plaatst tegenover een andere.

In zijn theologie gaat het Augustinus op de eerste plaats om een getrouwe weergave van de bijbelse openbaring. Hij wil laten zien dat de eenheid van de Kerk en in de Kerk uitgaat boven elk onderscheid tussen personen, taken en bedieningen. De Heilige Geest is de bewerker van de eenheid tussen de Heilige Drieëenheid en de mensheid, en tussen de mensen onderling.³⁷ Een Kerk die wordt losgemaakt van de Geest is dus geen Kerk meer, maar als zij de Geest bezit, is zij gemeenschap, gemeenschap met God en gemeenschap tussen haar leden. Om Kerk te kun-

---

³⁷ Sermo 71, 18.

nen zijn en om van Kerk te kunnen spreken is het dus vóór alles nodig dat er eenheid is, met Christus en in zijn Geest.

Voor Augustinus is de eenheid van het lichaam van Christus het fundamentele uitgangspunt voor zijn kerkleer: *Dit is een getuigenis tegenover Christus en tegenover het leven, ofwel tegenover het Hoofd én het lichaam; tegenover de Koning én zijn volk; tegenover de herder én de kudde, en tegenover heel het mysterie van de heilige Schriften; tegenover Christus én zijn Kerk.*³⁸

De Kerk als gemeenschap, *communio*, was voor Vaticanum II het kader voor de discussie over de leken en het beginpunt van alle verdere reflectie over de theologie van de leek. Johannes Paulus II besteedde ook aandacht aan dit thema: *alleen als wij onszelf plaatsen in de context van de Kerk als gemeenschap, communio, zullen wij heel de draagwijdte kunnen verstaan van de zending van de leek in de Kerk en in de wereld.*³⁹

11. Het valt op dat Augustinus in zijn catechese de Kerk steeds één enkel lichaam noemt. Allen die de roep verstaan moeten zonder onderscheid groeien in deze visie en in deze denkwijze: We maken allemaal deel uit van hetzelfde lichaam, en we moeten laten zien dat we één lichaam zijn, we moeten allemaal samen één lichaam vormen: *De totale Christus is Hoofd en lichaam, dat weet u allemaal, daar ben ik van overtuigd.*⁴⁰

Sint Augustinus was trouw aan een oude traditie van de vaders: voor hem konden de Schriften alleen worden verstaan vanuit een fundamenteel exegetisch uitgangspunt, dat Christus en de Kerk één zijn, Hoofd én lichaam, de totale Christus.

---

³⁸ Enarratio bij Psalm 79,1.

³⁹ Zie *Christifideles laici*, 18.

⁴⁰ Enarratio bij Psalm 56,1.

Ook al moeten we Hoofd en lichaam onderscheiden, de eenheid van het ene lichaam maakt dat heden en toekomst maar één subject hebben. Met andere woorden, dat de toekomst al begint in het heden. De Kerk is een uitbreiding van de menswording van Christus in de tijd en van Christus' eigen geschiedenis. Christus lijdt nog steeds, in de Kerk, en zijn lijden wordt in haar aangevuld. En zo heeft de Kerk ook al geleden in Christus, haar Hoofd. *Wij weten al van Hoofd én lichaam, Hij is het Hoofd en wij zijn het lichaam. Als wij zijn stem horen, moeten wij die verstaan als van Hoofd én lichaam, want Hij heeft geleden in zijn totaliteit. Wij hebben ook geleden, in Hem, en wat wij nu doormaken, lijdt Hij in ons. Als je hoofd pijn doet, kun je dan zeggen dat je hand geen pijn heeft? En als je handen pijn doen, kun je dan zeggen dat je hoofd nergens van weet?*⁴¹

12. Het geheim van het lichaam van Christus is ook de grond voor de hoop die de Kerk heeft in deze tijd: haar spanningen, klachten en haar ongeduld - in één woord, haar verwachting - kan zij verdragen omdat ze ingevoegd is in het lichaam van Christus, waarvan het Hoofd reeds de rust van de heerlijkheid kent. *Wij wachten op die echte erfenis, het eeuwige leven. Nog niet het hele lichaam heeft dat al ontvangen, want het Hoofd is wel in de hemel, maar de ledematen zijn nog op aarde. En het Hoofd ontvangt die erfenis ook niet alleen, het laat het lichaam niet in de steek. De hele Christus zal deze erfenis ontvangen, de totaliteit als mens, dat wil zeggen, als Hoofd én lichaam. Als wij dus ledematen zijn van Christus, moeten we ook de erfenis verwachten.*⁴²

---

⁴¹ Enarratio 62,2; zie ook 61,4.

⁴² Preek 22,10; zie ook Enarratio 88,1,5.

2.2 De Kerk in haar dienstwerk geleid door één herder en leraar.

13. Als Sint Augustinus spreekt over verschillende bedieningen in de Kerk, verwijst hij ook altijd naar de dienst van de eenheid. Als herder ziet hij zichzelf alleen maar boven zijn kudde staan vanwege de taak die hem is toevertrouwd, namelijk om over haar te waken en haar leraar te zijn. En ook al moet hij een hogere plaats innemen om over haar te waken, dan beschouwt hij dit toch niet als een voorrecht of macht, waardoor hij van de gelovigen onderscheiden is. Integendeel, het is een aspect van zijn taak, het is een dienst (en nog wel een zware, lastige en gevaarlijke), die hem de overweging ingeeft dat de plaats die hij met alle gedoopten samen heeft, veiliger is en ook eervoller: *Wat ik voor u ben, jaagt me de schrik op het lijf; wat ik samen met u ben, is voor mij een troost. Voor u ben ik bisschop; samen met u ben ik christen. Het eerste is een plicht, het tweede een genade. Het eerste is een risico, het tweede is redding.*⁴³

14. Christus en zijn Geest laten ons delen in een aantal kenmerken en charisma's die we nooit zouden moeten uitoefenen zonder terug te gaan naar hun oorsprong, hun waarde, en naar het feit dat zij voortkomen uit dezelfde bron. De taak van leraar en herder moet voortdurend blijven verwijzen naar de Leraar en Herder, wiens leerlingen wij allemáál zijn, tot wiens kudde wij allemaal behoren, ook degenen die wij in ons midden leraar en herder noemen. Als leerlingen moeten wij allemaal trouw het onderricht en de leiding volgen van de ware Leraar en Herder, en zorg besteden aan ons innerlijke leven. De ware Leraar onderricht iedereen in de leerschool van haar of zijn eigen hart.

⁴³ Preek 340,1.

De eerste Herder blijft zijn kudde altijd leiden, ook als de herders in zijn dienst alleen hun eigen belangen dienen en de kudde niet weiden naar het hart van Christus: *Wie zijn dat, die zichzelf weiden? Dat zijn degenen over wie de Apostel zegt: 'Want zij zoeken alleen hun eigen belang, niet dat van Jezus Christus.'*⁴⁴ *U ziet het: wij die zonder enige verdienste van onze kant door de Heer zijn aangewezen voor deze plaats (waar we heel zorgvuldig rekenschap van zullen moeten afleggen), wij hebben twee dingen die we heel goed uit elkaar moeten houden: het ene is dat we christen zijn, het andere dat we een taak hebben gekregen. Christen zijn we voor onszelf, onze taak hebben we voor u...En de enige reden waarom mensen een bepaalde taak krijgen, ligt in het belang van degenen voor wie ze deze taak hebben, niet in het eigen voordeel, maar in de mensen die zij moeten dienen - iedereen die zo'n taak heeft en alleen maar geniet van zijn macht en uit is op eigen eer en op wat hij zelf prettig vindt, zo iemand weidt zichzelf en niet de schapen.*⁴⁵

15. Deel uitmaken van de kudde is beter dan verantwoordelijkheid dragen: *En veel mensen komen bij God aan als christen, zonder ergens verantwoordelijk voor te hoeven zijn, en hun reis is dan ook veel gemakkelijker, want zij reizen licht, met een minder zware last. Maar wij bisschoppen, wij zijn christen en dus tegenover God verantwoording schuldig over ons eigen leven; maar daarnaast dragen wij ook nog verantwoordelijkheid voor u, en dus vraagt God ons verantwoording van de manier waarop wij leiding geven. Dit vertel ik u, om aan ons te denken en voor ons te bidden.*⁴⁶

⁴⁴ 2 Fil 2,21.

⁴⁵ Zie Preek 46,2.

⁴⁶ Preek 46, 2,14.

Als hij optrekt met het volk van God, weet Augustinus dat hij tegelijkertijd leraar is én leerling. Tegen zijn gelovigen zegt hij: *Ik waak over u, dat is mijn taak. Maar ik zou ook graag willen dat u waakt over mij. Voor u ben ik herder, onder de Herder. Vanuit die positie spreek ik tot u om onderricht te geven. Maar samen met u ben ik leerling in de leerschool van de ene Leraar.*⁴⁷

Als bisschop heeft hij een taak te vervullen, een dienst, maar de enige ware Leraar is Jezus Christus: *want allemaal hebben we één Leraar en zijn we leerlingen in dezelfde leerschool.*⁴⁸ Voor zijn gehoor blijft hij herhalen dat hij een gelovig christen is in de Kerk, en blijft hij benadrukken wat voor grote risico's hij loopt als hij moet spreken over God. *Wat mijzelf betreft, broeders, u moet kijken naar wie ik ben, iemand die tot u moet spreken; én naar wat ik op me heb genomen... Wat ik aan u voorleg wordt mij gegeven: waar er open gedaan wordt, daar kan ik zien, samen met u; waar het dicht blijft, daar moet ik aankloppen, samen met u.*⁴⁹ Het is van groot belang voor de Kerk dat wij het Woord toelaten tot ons hart, *als toehoorders, daarbinnen, waar niemand ons kan zien.*⁵⁰ Dat geeft Augustinus ook weer met een beeld: *de herders zijn zelf ook schapen.*⁵¹

16. Bij allerlei gelegenheden geeft Augustinus aan dat het beter is om leerling te zijn dan leraar. Hij wil bij de mensen niet de indruk wekken een volmaakte leraar te zijn, maar iemand die zelf ook nog wil leren.⁵² Met duide-

⁴⁷ Enarratio Psalm 126,3.

⁴⁸ Over het Evangelie van Joh. 18,1.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Preek 179,7.

⁵¹ Over het Evangelie van Joh. 123,5.

⁵² Brief 266,2.

lijke huiver beschrijft hij de rol van herder in de Kerk: *Wie zulke plannen hebben (namelijk de goede Herder te verloochenen) bij het weiden van de kudde van Christus, om er een eigen kudde van te maken en niet een van Christus, die zullen beschuldigd worden van eigenliefde in plaats van liefde voor Christus, en van het verlangen om op te scheppen, of macht te willen hebben, of van winstbejag.*⁵³

Als hij te spreken komt over bepaalde verleidingen in de Kerk, gaan zijn gedachten uit naar de clerus én de leken: *De verleiding van het heersen, de verleiding om de Kerk schade te doen, heeft vooral betrekking op ons. Maar hoe zou u daar buiten blijven, als heel het schip gevaar loopt? Ik zeg dit opdat u bij deze vierde verleiding, waar wij vooral mee te maken hebben, voor ons zult blijven bidden, want u lijdt het eerst schipbreuk. Daarom, blijf er met uw aandacht bij en houd niet op voor ons te bidden. Ja, broeders, ook al zit u niet bij het roer, u zit wel in hetzelfde schip?*⁵⁴

2.3 Beelden van de Kerk als gemeenschap, als *communio*

17. Het woordgebruik van Augustinus helpt ons om weer te komen tot een leer over de Kerk als *communio*, wat van fundamenteel belang is om het mysterie van de Kerk te beleven en te verstaan. We nemen twee beelden, met grote expressieve kracht, die elkaar aanvullen: het beeld van de totale Christus, en dat van bruidegom en bruid. De totale Christus (Hoofd en lichaam) moet ons voor de geest staan om de ware realiteit van de Kerk te kunnen verstaan, haar dynamische verbondenheid met

⁵³ Over het Evangelie van Joh. 123,5.

⁵⁴ Enarratio Psalm 106,7.

Christus, die voortleeft in een concreet subject, ook al is er onderscheid tussen Hoofd en lichaam. Het beeld van bruid en bruidegom is als zodanig ook geworteld in een onderscheid tussen twee subjecten, maar hervindt zijn eenheid als relatie tussen personen en in het geheim van de liefde (het ene vlees).

De totale Christus

18. Als ledematen van het hele lichaam zijn wij al met Hem. *Met Hem zijn* (Hij met ons en wij met Hem) is een begrip dat de deelname van de Kerk aan het leven van Christus toelicht. Er heeft een uitwisseling van eigenschappen plaats waardoor de Kerk die in de geschiedenis leeft en zondig is, ook goddelijk is en reeds deelgenoot aan de verheerlijking van haar Hoofd.

Door het doopsel zijn wij allemaal op grond van dezelfde titel als Christus. In zijn mensheid zijn wij door dezelfde Geest geheiligd en zijn ook wij Christus: *Christenen zijn Christus zelf...Wij zijn lichaam van Christus, want we zijn allemaal gezalfd en we zijn allemaal in Hem. Wij zijn Christus en wij zijn van Christus, omdat de totale Christus op bepaalde wijze Hoofd en lichaam is.*⁵⁵ *Laat ons dus blij en dankbaar zijn dat we niet alleen christenen geworden zijn, maar Christus. Vat u dat, broeders en zusters, en verstaat u de genade van God tegenover ons? Verwonder u, wees blij, wij zijn Christus geworden. Want als Hij het Hoofd is en wij de ledematen, dan is de hele mens Hij én wij.*⁵⁶

19. Met Christus zijn, en zijn als Hij, betekent deelhebben aan zijn heiligheid. Deze heiligheid is van Hem, maar ze is ook van ons. Daaraan voorbijgaan zou on-

⁵⁵ Enarratio Psalm 26,2,2.

⁵⁶ Over het Evangelie volgens Joh, 21,8; zie ook 108,5.

dankbaar zijn, en het erkennen is nederig zijn: *Als er staat dat wij geheiligd zijn, dan mag elke gelovige ook zeggen: ik ben heilig. Dit is geen arrogante verwaandheid, maar een dankbare belijdenis. Als je zou willen zeggen dat je uit jezelf heilig was, ja, dat zou arrogant zijn. Maar als je als volgeling van Christus niet zou willen zeggen dat je heilig was, zou dat ondankbaar van je zijn.*⁵⁷

Zijn als Hij, delen in zijn Geest, betekent delen in zijn scheppende kracht, het betekent moeder worden van Christus, de gave om Hem tot leven te wekken in de mensen om ons heen, net zoals de Kerk. *Het Woord van de Heer laat ons zien dat de Kerk als broeders is, zusters en moeder van de Heer,(...) omdat Christus zelf in de christenen is die door het doopsel elke dag tot leven komen door de Kerk. De mensen die bruidegom zijn, noemen wij dus ook moeder, en ook kind.*⁵⁸

Bruid en bruidegom

20. Met Hem zijn lijkt op de ervaring van man en vrouw die één vlees worden.⁵⁹ Dit vlees is aangenomen door het Woord, en daarom wordt de ervaring van de Kerk in deze tijd ook de ervaring van Christus, behalve dan natuurlijk haar zonde. Op deze manier draagt de ervaring van de totale Christus de Kerk tot aan de grenzen van tijd en ruimte, om de tijd van God te beleven, boven alle verwarring van deze wereld uit.

In het huwelijk duidt de intensiteit van de liefde op het met ongeduld wachten. In deze liefde zijn we allemaal uitgenodigd op de bruiloft én zijn wijzelf ook huwelijkspart-

⁵⁷ Enarratio Psalm 85,4.

⁵⁸ Enarratio Psalm 127,12.

⁵⁹ Zie Enarratio Psalm 127,12.

ner. Wij zijn gasten én bruid. Wat een geweldig geheim! Wij zijn uitgenodigd voor de bruiloft en we zijn zelf de bruiloft. Bij een gewone bruiloft van mensen heb je een bruid en daarnaast de gasten die uitgenodigd zijn. Wij zijn genodigden, maar wij zijn ook bruid. Want wij zijn Kerk, maar wij zijn ook uitgenodigd tot de Kerk.⁶⁰ Wij zijn in de Kerk, en wij zijn de Kerk: *Ik vraag je, ik smeeik je, (...) houd van deze Kerk, blijf in die Kerk, wees zelf die Kerk.*⁶¹

III. AUGUSTIJNSE LEKEN-SPIRITUALITEIT

3.1 Leken-spiritualiteit en Augustijnse spiritualiteit

21. Christelijke spiritualiteit is leven naar de Geest van Jezus Christus. Het navolgen van Jezus, dat voor alle gedoopten geldt, is de basis van spiritualiteit, het is het ene programma dat alle christenen volgen. De eigen persoonlijkheid van bepaalde mannen en vrouwen en de verschillende manieren waarop zij gestalte willen geven aan het Evangelie laten een brede waaier zien van verschillende vormen van spiritualiteit. Daarom voegen wij aan de woorden 'christelijke spiritualiteit' nog het woord augustijns toe, of franciscaans, dominicaans, en kunnen we spreken van de spiritualiteit van de Karmel. Verschillende modellen, maar allemaal met als gemeenschappelijke noemer de navolging van Jezus Christus. *Wij die geroepen worden om christen te zijn en het ook zijn, wij geloven niet in Petrus, maar in Hem in wie Petrus geloofde... Christus*

⁶⁰ Preek 265E, 5.

⁶¹ Preek 138, 10.

*zelf, die Petrus' leermeester was in de leer die tot eeuwig leven leidt, is ook onze leermeester.*⁶²

Spreken over leken-spiritualiteit is niet zoets als het plaatsen van de ene spiritualiteit tegenover de andere. De theologie zegt ons dat leven in de wereld geldt voor heel de Kerk, en niet alleen voor leken. We moeten het 'seculiere' of leken-aspect van de Kerk zien binnen heel de Kerk, die *communio* is.⁶³ Binnen de ene gemeenschappelijke zending van alle gedoopten in de Kerk kun je wel spreken van aparte taken, maar er zijn meer gemeenschappelijke taken dan individuele.

22. Het navolgen van Jezus beperken tot één groep in de Kerk zou een onderwaardering zijn van het doopsel, het fundament van onze incorporatie in Christus. *Als iemand achter Mij aan wil komen, laat hij dan met zichzelf breken.*⁶⁴ *Het is niet zo dat maagden hier wel naar moeten luisteren, maar wie getrouwd is niet. Of weduwen wel, maar vrouwen die nog een man hebben niet. Of monniken wel, maar getrouwde mannen niet. Of de clerici wel, maar de leken niet. De hele Kerk, het hele lichaam, met alle ledematen, in alle verscheidenheid over de aarde verspreid, en met alle verschillende taken, moet Christus volgen.*⁶⁵ Zolang we dit gemeenschappelijke thema - het navolgen van Christus - maar niet uit het oog verliezen, kunnen we spreken van een eigen spiritualiteit voor leken. Op dezelfde manier kunnen we, met in gedachten de eigen geloofsweg van Augustinus, spreken van een augustijnse spiritualiteit, als een van de wegwijzers op de weg die een christen gaat.

⁶² De Stad Gods 18,54,1.

⁶³ Zie Vaticanum II, *Lumen Gentium* 4, en *Ad Gentes* 2.

⁶⁴ Mt 16,24.

⁶⁵ Preek 96, 7,9.

We weten dat het leven een reis is, een weg, maar dikwijls weten we niet hoe we die weg moeten afleggen. Daarom staan er geestelijke meesters op, gidsen, die ons helpen om in ons leven ruimte te maken voor God, om met Hem in contact te treden en Jezus aanwezig te zien in de meest verlaten mensen.⁶⁶ Het terrein van de spiritualiteit omvat niet alleen alles wat te maken heeft met God, maar ook alles wat te maken heeft met mensen.

23. Geen enkele groep mag een bepaalde spiritualiteit voor zichzelf opeisen, want alle vormen van spiritualiteit maken deel uit van het erfgoed van heel de Kerk. Leken én kloosterlingen kunnen samen delen in eenzelfde spiritualiteit en een verbondenheid opbouwen die ons allemaal verrijkt. De uitdrukking 'uitwisseling van gaven' komt zesmaal voor in de Apostolische Exhortatie *Vita consecrata*.⁶⁷

Als we nu naar de Augustijnse spiritualiteit kijken, zullen we zien dat het daarin gaat om de mens, verstaan als beeld en gelijkenis van God. De mens, mysterie⁶⁸ en afgrond,⁶⁹ bol van verwaandheid en even rusteloos in beweging als de zee,⁷⁰ is kwetsbaar en in nood, want hij ontdekt dat hij het kenmerk van zijn zonde met zich meedraagt.⁷¹ Het belijden van deze aangeboren nood wordt vertaald in een houding van zoeken: *U hebt ons gemaakt naar Uzelf toe, en ons hart zal geen rust vinden, tenzij in U*.⁷² Deze reis, dit zoeken naar God, wordt door Augustinus geplaatst in de gemeenschap, hij kiest er het model voor van de ge-

⁶⁶ Zie Mt 25,40.

⁶⁷ In de nrs 47, 54, 62, 82, 85, 101.

⁶⁸ Belijdenissen 4,14,22.

⁶⁹ Enarratio Psalm 41,13.

⁷⁰ Belijdenissen 13,20,28.

⁷¹ Belijdenissen 1,1.

⁷² Belijdenissen 1,1.

meenschap, en ziet de gemeenschap van Jeruzalem als het ideaal van christelijk leven:⁷³ *Zij waren één van hart en ziel*.⁷⁴

3.2 Augustijnse spiritualiteit in de context van de wereld

24. De eigen kenmerken van de Augustijnse spiritualiteit moeten gezocht worden in de gestalte van Augustinus zelf en in zijn ervaring als mens en als gelovige. Als mens en als christen is hij tochtgenoot op onze weg, medeleerling,⁷⁵ arbeider in de wijngaard, die net als wij werkt met de kracht die God hem geeft.⁷⁶

De roeping en zending is voor alle gedoopten dezelfde,⁷⁷ maar de lekenstaat heeft zijn eigen kenmerken en zijn eigen, zij het niet exclusieve werkterrein voor evangelisatie-arbeid. Het leven in de wereld omvat bij voorbeeld *de wijde en gecompliceerde wereld van politiek, samenleving en economie, maar ook de wereld van cultuur, wetenschap en kunst, het leven op internationaal niveau en de massamedia. Ook andere realiteiten die toegankelijk zijn voor evangelisatie, zoals de liefde van mensen, het gezin en de opvoeding en vorming van kinderen en jongeren, de wereld van het beroep, het lijden. Dit is het terrein is van hun evangeliserende arbeid*.⁷⁸

Verder hebben leken veelsoortige pastorale taken in de Kerk en in de wereld. Op beide terreinen is er veleerlei gelegenheid voor pastorale arbeid. We noemen hier alleen maar de voornaamste werkterreinen, zoals

⁷³ Preek 77,4.

⁷⁴ Hand 4,32-35.

⁷⁵ Preek 134,1.

⁷⁶ Preek 49,2.

⁷⁷ Christifideles laici 16.

⁷⁸ Nr 70.

kerkelijk groepswerk, het gezin, de jeugd, het maatschappelijk milieu, op nationaal en internationaal niveau. Nu vrouwen in onze tijd een voortdurend groter aandeel hebben in heel het maatschappelijke leven, is het van groot belang om hen ook een ruimer aandeel te geven op de vele terreinen van kerkelijk werk.⁷⁹

25. Maar het heeft geen zin om de spiritualiteit en de definitie van de leek alleen te baseren op het in de wereld zijn. Dat zou een eenzijdig accent leggen op de plaats waar wij werkzaam is - een plaats die hij overigens deelt met alle leden van de Kerk - en het zou ook grenzen trekken tussen de Kerk en de wereld. De basis voor een levensspiritualiteit is de christelijke spiritualiteit. Dat geldt ook voor de Augustijnse spiritualiteit, een spiritualiteit die deel uitmaakt van het brede geheel van het leerling zijn van Christus, en die de christelijke identiteit en het leven in de wereld ziet met Augustijnse ogen. Met andere woorden: een spiritualiteit die haar centrum en richting vindt in de broederlijke liefde, die naar de mens toe vertaald wordt in een aantal bekende kenmerken, en die zich in deze wereld richt op haar evangeliserende taak.

3.3 Inhoud van de Augustijnse spiritualiteit.

26. Augustinus is de vader van een spiritualiteit, ofwel van een kosmische visie op Christus. Zij staat nergens overzichtelijk samengevat in een van zijn werken, maar toch is het raamwerk ervan heel goed samen te stellen vanuit de grondideeën van zijn denken. We kunnen de weg van de Augustijnse spiritualiteit volgen, omdat Augustinus ons een weerslag heeft gegeven van zijn menselijke en religieuze tocht, van de ontmoeting met zichzelf, met ande-

⁷⁹ Apostolicam actuositatem 9.

ren, met de wereld en met God. Zijn leven is getekend door diepe ervaring, de ervaring met zichzelf als mens en met God. God en mens zijn twee thema's die elkaar afwisselen en elkaar ontmoeten, in heel zijn denken. Je kunt niet echt over God nadenken zonder volle aandacht te schenken aan de mens, en omgekeerd. Deze omvattende visie is een uitdaging voor de humanistische zienswijze die de thematiek van God en mens voorstelt als een dilemma.

27. Het hele proces verloopt vanaf de ontmoeting met jezelf tot de ontmoeting met God. *Wanneer je ontdekt dat je eigen wezen veranderlijk is, overstijg dan jezelf.*⁸⁰ Omdat God in mensen woont, zijn zij hongerig naar transcendentie. Tegen de wet van de zwaartekracht in, voelen zij zich aangetrokken tot de hemel.⁸¹ Wij lijken op een munt waarop aan de ene kant het gezicht van God is afgebeeld en aan de andere kant ons eigen gezicht.⁸² Het erkennen van deze transcendentie betekent overigens op geen enkele manier vergeten dat we mens zijn.

Een van de meest heldere intuïties van Augustinus is om naar God te kijken vanuit de mens en naar de mens vanuit God. De reis begint bij jezelf. *En dit is de volgorde bij je studie: als een ziel zich wil gaan wijden aan de wijsbegeerte, moet ze beginnen met na te denken over zichzelf.*⁸³

Grootheid en grenzen van de mens: het leven als een zoektocht.

28. Augustinus kijkt naar de mens en naar heel de schepping met ogen van verwondering. *Als wij dus kijken*

⁸⁰ Over de ware godsdienst 39,72.

⁸¹ De Stad Gods 22,24,4.

⁸² Enarratio Psalm 66,4.

⁸³ De orde 2,18,48.

naar de Schepper, die wij begrijpen uit al wat gemaakt is, moeten we ook de Drieëenheid verstaan, waarvan we op een bepaalde manier de sporen vinden in de schepping.⁸⁴ De mens is het mooiste sieraad van heel de aarde.⁸⁵ God heeft de mens recht gemaakt, zegt de Schrift, en dus met een goede wil.⁸⁶ De mens heeft onmetelijke mogelijkheden en draagt in zich het zaad van begrip en wijsheid dat God in elke ziel heeft gezaaid.⁸⁷ Maar tegelijkertijd ziet Augustinus ook de kwetsbaarheid van de mens in zijn bestaan, opgesloten als hij is in een heilloos conflict met zichzelf,⁸⁸ en ziet hij ook de afgrond in hem,⁸⁹ de tegenspraak en het mysterieuze. In de menselijke ziel komen de diepste vragen op en botsen tegenstrijdige willen op elkaar. *Zo ging het met mijn twee willen, de oude en de nieuwe, de ene van deze aarde en de andere uit de Geest: binnen in mij bestreden ze elkaar, en hun onenigheid scheurde mijn ziel in tweeën.*⁹⁰ Dit is onze mysterieuze vrijheid, onze pretentie van zelfontplooiing en God aan de zijlijn laten staan. Toen God onze wil schiep, was hij goed, maar wel veranderlijk. Hij kan het goede vaarwel zeggen en het kwade doen, maar met Gods hulp kan hij zich ook van het kwade afkeren en het goede gaan doen.⁹¹ Het besef dat je deze zwakheid in je draagt⁹² geeft aan het leven iets tragisch. De roep van de waarheid en het geluk is volledig tot ontplooiing gekomen in de gestalte van Jezus Christus, die leraar is, arts en model. *Want er*

⁸⁴ Over de drieëne God 6,10,12.

⁸⁵ De Stad Gods 19,13,2.

⁸⁶ De Stad Gods 14,11,1.

⁸⁷ Zie Preek 117,11.

⁸⁸ De Stad Gods 21,15.

⁸⁹ Belijdenissen 8,10.

⁹⁰ Belijdenissen 8,10.

⁹¹ De Stad Gods 15,21.

⁹² De Stad Gods 14,9,4.

is van nature maar één Zoon van God, die uit bewoogenheid Mensenzoon geworden is, omwille van ons, opdat wij, van nature mensenzonen, uit genade door Hem Godszonen zouden worden.⁹³

29. Augustinus gebruikt voor zijn theorie over de mens als bron de bijbel, want die is de norm voor alle onderzoek: lerares van waarheid en liefde, regel voor het christelijke leven.⁹⁴ Hij wijdt bijzondere aandacht aan het Boek van de Schepping, waar gezegd wordt dat wij geschapen zijn naar Gods beeld en gelijkenis. Maar wij zijn uit het niets geschapen, beperkt en innerlijk verdeeld door de zonde die in ons is.⁹⁵ Jezus Christus, de middelaar tussen God en de mensen,⁹⁶ biedt zichzelf aan als een nieuwe ervaring en als hoop op nieuw leven. *Vasthoudend aan zijn godheid, werd Hij deelgenoot in onze zwakheid, opdat wij, ten goede veranderd en verlost van de zonde en de sterfelijkheid die ons eigen zijn, deel krijgen aan zijn gerechtigheid en zijn onsterfelijkheid.*⁹⁷ Jezus Christus, bron van leven, werd bekleed met het vlees en versterkte ons uitzien en ons verlangen.⁹⁸

30. In de diepte van de mens woont God en daar woont ook de waarheid.⁹⁹ Zoals Augustinus in een van zijn preken schrijft, is de mens vol verwondering over alle dingen en is hij ook zelf die verwondering waard.¹⁰⁰ Een voorwaarde voor deze verwondering is de hartstocht voor al

⁹³ De Stad Gods 21,15.

⁹⁴ De doctrina christiana 2,7,10; Preek 46,11,24.

⁹⁵ Belijdenissen 8,10,22.

⁹⁶ De Stad Gods 10,22.

⁹⁷ De Stad Gods 21,15.

⁹⁸ Preek 142,9.

⁹⁹ Over de ware godsdienst 39,72.

¹⁰⁰ Preek 126,3,4.

wat menswaardig is, voor waarheid en voor leven. Heel de schepping is een immens schouwspel dat ons spreekt van God.¹⁰¹ Daarom is het ook mogelijk om de gang te maken van opstijgen naar God vanuit ons eigen innerlijk en vanuit de schepping. De fasen van dit proces verlopen van buiten naar binnen en van het lagere naar het hogere.

De Augustijnse methode legt grote nadruk op het innerlijk en op de transcendentie. Als we ons hart zetten op de dingen van deze wereld, lopen we het risico dat we wel zijn werken bewonderen, maar hun Schepper vergeten.¹⁰² Als bij mensen de ordening van de liefde in hun innerlijk verstoord wordt en de dynamiek van naar God toe getrokken worden er niet meer is, verliezen zij hun doel uit het oog en hun rust.¹⁰³ Naast de grootheid van de mens ligt zijn grote armoede. Dat is de dubbele afgrond van wie, zoals de mensen, zo arm zijn als een bedelaar,¹⁰⁴ maar in zichzelf ook iets gewaarworden dat hen overstijgt.¹⁰⁵

Dit schouwen van het onbekende en diepe brengt de mens tot een leven van rusteloos zoeken. Het wonder opzij schuiven en onszelf bevrijden van de betoverende schoonheid van de natuur is de eerste stap op de weg naar ontmenselijking. Heel de verwonderende en mystieke dimensie van de mens kan verstikt worden door de wervelwind van activiteit. Maar het ervaren van de volheid van zijn hart en de vragen die daar omheen liggen, doen de mens opengaan voor een waarheid die groter is dan alles wat de wetenschap te bieden heeft. En dan komt er ruimte voor de levens-tekenen en de aanwezigheid van de Geest. *Laat ons daarom zoeken om te vinden, en vinden om*

¹⁰¹ Zie Preken 313D,2-3; 293,5; 241,2.

¹⁰² Preek 313 A,2.

¹⁰³ Belijdenissen 1,1,1 en 6,16,26.

¹⁰⁴ De orde 1,2,3.

¹⁰⁵ Belijdenissen 10,8,15.

*verder te gaan met zoeken.*¹⁰⁶ Dat is de Augustijnse oproep tot mensen die verlangen te leven over de grenzen van het onmiddellijk gegevene en horizontale heen.

Het paradijs van deze aarde geeft alleen onvoldaanheid en teleurstelling, want het heeft geen weet van de diepe afgrond van de mens. Wij kunnen onze ogen niet sluiten voor wat wij noemen de uiteindelijke vragen, de vraag naar de uiteindelijke ontmoeting.

Innerlijk leven

31. Innerlijk leven en gemeenschap zijn de twee basis-categorieën van het denken van Augustinus. Op deze relatie van de persoon met zichzelf en met de ander berust zijn evenwicht en zijn geluk. Ze zijn de fundamentele waarden van het Augustijnse verstaan van de mens en de Augustijnse spiritualiteit. Iemand met een verstrooid en verward innerlijk zal het moeilijk vinden om in zijn innerlijk binnen te gaan.¹⁰⁷ Alleen door in te keren tot zichzelf¹⁰⁸ en afstand te nemen van de wereld van de zintuigen¹⁰⁹ en terug te keren naar zijn eigen hart¹¹⁰ zal hij weet kunnen hebben van anderen en van zichzelf.

Het venster van onze zintuigen stelt ons alleen in staat om de buitenwereld waar te nemen: we kunnen vol bewondering naar een landschap kijken, maar tegelijkertijd geen weet hebben van onszelf.¹¹¹ Daarom is een mens zonder innerlijk leven een anonieme mens, zonder mysterie en zonder interesse. Het innerlijk is de plaats voor vragen en voor zekerheden.

¹⁰⁶ Over de drieëne God 9,1,1.

¹⁰⁷ De orde 2,11,30.

¹⁰⁸ Over de ware godsdienst 39,72,73.

¹⁰⁹ De orde 1,1,3.

¹¹⁰ Over het Evangelie van Joh 18,10.

¹¹¹ Belijdenissen 10,8.

Het weet hebben van je identiteit - wie ben ik - en van je religiositeit - wie is God - komt beide op vanuit je innerlijk. Zelfkennis geeft aan wie ik ben, religieuze ervaring zegt mij dat mijn leven mij overstijgt, omdat ik mijn grenzen kan overstijgen. Deze diepe menselijke dimensie van innerlijk leven is de plaats bij uitstek zowel voor humanisering als voor het ontwaren van God. *Keer terug naar je hart, en van daaruit naar God. Je gaat de kortste weg terug naar God als je eerst teruggaat naar je hart. Want als je je aan deze dingen ergert...wil dat zeggen dat je uit jezelf bent weggegaan. Je bent banneling geworden in je eigen hart. Je bent boos vanwege dingen buiten je, en je hebt het zicht op jezelf verloren.*¹¹²

32. Augustinus besteedde veel aandacht aan zijn innerlijk en beleefde er vreugde aan: *U bent het licht dat me nooit in de steek laat, en ik ga naar U om raad bij alle dingen, of ze zijn wat ze zijn, en wat ze waard zijn. En ik luister naar U als U mij onderricht geeft of iets opdraagt. En dit doe ik dikwijls. Het is voor mij een vreugde, en telkens als ik mij vrij kan maken van wat ik te doen heb, probeer ik daarvan te genieten.*¹¹³ Zijn innerlijk was voor hem geen vlucht, maar worteling van zijn leven, huis van waarheid.¹¹⁴ De ruimte, waar hij luisterde naar zijn innerlijke leermeester en om de waarheid te herkennen die in de mensen is neergelegd.¹¹⁵

Augustinus kent de religieuze ervaring van God in zijn innerlijk, meer nabij dan zijn eigen diepste innerlijk.¹¹⁶ Deze God die vragen oproept, heeft ons gericht op zichzelf en

¹¹² Preek 311,14,13.

¹¹³ Belijdenissen 10,40,65.

¹¹⁴ De magistro 11,38.

¹¹⁵ Brief 19,1.

¹¹⁶ Belijdenissen 3,6,11.

zaaide in ons hart een onrust waar we alleen in ontmoeting met Hem rust voor kunnen vinden.¹¹⁷ Je terugtrekken, terugkeren naar je hart en aandacht voor je eigenheid zijn het antwoord van Augustinus op de cultuur van de buitenwereld.

Liefde en communio

33. Innerlijk leven en communio vullen elkaar aan. Op zijn innerlijke reis ontdekte Augustinus de ruimte om met God te spreken in gebed, de liefde als de belangrijkste roeping van de mens, en de oproep tot bekering.

Toch is Augustinus als speculatief denker niet de hele Augustinus. Het leven en zijn ervaringen zijn onuitputtelijke bronnen van zijn denken. Hij laat zijn blik gaan over zijn eigen geschiedenis, over de samenleving, over zijn omgeving, en komt dan tot de conclusie dat liefde de kracht is van het leven: *want iedereen leeft naar wat hij liefheeft.*¹¹⁸ Volken krijgen zelfs een naam overeenkomstig waar zij van houden. Wil je een volk echt leren kennen, dan moet je nagaan waar het van houdt.¹¹⁹ Als de liefde geen kans krijgt, raakt het leven verlamd.¹²⁰

34. Het leven van Augustinus is de geschiedenis van een mens die liefheeft. Met diep gevoel spreekt hij over *Jij, de helft van mijn ziel!*,¹²¹ en bekent hij dat hij zonder zijn vrienden niet gelukkig kon zijn.¹²² Vriendschap was voor hem zo'n vitale behoefte dat hij alleen niet eens de kracht had om God te dienen.¹²³ Hij was lange tijd gelukkig met

¹¹⁷ Belijdenissen 1,1,1.

¹¹⁸ Over de drieëne God 13,20,26.

¹¹⁹ De Stad Gods 19,24.

¹²⁰ Enarratio Psalm 85,24.

¹²¹ Belijdenissen 4,4,7 - 7,12.

¹²² Belijdenissen 6,16,26.

¹²³ Zie De moribus ecclesiae catholicae 31,67.

een vrouw¹²⁴ die hem een kind schonk,¹²⁵ en hij huilde - een voorbeeld van kinderlijke liefde - bij de dood van zijn moeder Monica.¹²⁶

Je zou kunnen denken dat Augustinus in het vuur van zijn bekering de liefde alleen zou zijn gaan beleven in verticale richting. Niets is minder waar. Hij is altijd omringd geweest door zijn vrienden. *Liefhebben en liefgehad worden*¹²⁷ was zijn dagelijkse taak. *Alleen goed beminnen doet goed leven.*¹²⁸ En ergens anders bevestigt hij dat *het enige waar je je om moet bekommeren om goed te leven, is te kiezen voor wat je moet beminnen.*¹²⁹ *Is het eerlijke vertrouwen en de wederzijdse liefde van echte en goede vrienden niet onze enige troost in de samenleving van mensen, bij alle misverstand en ellende die er is?*¹³⁰

35. Liefhebben is belangrijk, maar ook weten hoe je moet liefhebben. *Je wilt toch niet zeggen dat jij nooit ergens van houdt? Als je nergens van houdt ben je lui, ben je dood, niet waard om aangekeken te worden, ongelukkig. Beminnen. Maar let wel op wat je bemint.*¹³¹ Net als heel de antropologie van Augustinus, is ook de liefde religieus van aard. *Goed en eerlijk leven heeft zijn oorsprong in de liefde voor datgene waar wij van moeten houden, en in de manier waarop wij ervan moeten houden, namelijk God en onze naaste.*¹³² *Je voeten zijn je*

¹²⁴ Belijdenissen 4,2,2.

¹²⁵ Belijdenissen 6,15,25.

¹²⁶ Belijdenissen 9,29vv.

¹²⁷ Belijdenissen 3,1,1.

¹²⁸ Preek 311,14.

¹²⁹ Preek 96,1,1.

¹³⁰ De Stad Gods 19,8.

¹³¹ Enarratio Psalm 31,2,5.

¹³² Brief 137,5,17.

*liefde. En je hebt twee voeten nodig, anders ben je lam. En wat zijn die twee voeten? De twee geboden: God liefhebben en de mens naast je. Met dat paar voeten kun je op weg naar God.*¹³³

Bekering

36. Het woord 'bekering' wordt heel gauw in verband gebracht met Augustinus. Veel mensen hebben een heel beperkt idee van wat bekering is en denken dat zoiets gebeurt in het leven van een aantal mannen en vrouwen van groot geestelijk formaat. Bekering wordt dan ten onrechte synoniem voor iets heroïsch, iets buitengewoons.

De kern van elke bekering is altijd persoonlijk: God, die op verschillende manieren roept, en de mens die daar in vrijheid op antwoordt. Deze ontmoeting heeft plaats binnen de eenheid van geloof en leven. Bekering brengt dus tot elkaar en maakt heel, is *een sterk en volledig liefhebben.*¹³⁴

Geloof en bekering maken beide deel uit van de bredere context van het zoeken, en ook hier is een innerlijk leven de sleutel. Ieder die de diepte van zijn eigen wezen wil peilen, moet de uiteindelijke vragen onder ogen zien. Hij moet zich concentreren op de driehoek God-leven-wereld, en verschillende omwegen maken langs kwaad, pijn, dood en liefde... Om dit tot op de bodem te verstaan, moeten we het spoor van ons handelen volgen tot aan zijn bron en onszelf tot een vraagteken maken, zoals Augustinus zo markant zegt: *Ik werd voor mezelf een groot raadsel en vroeg aan mijn ziel waarom ze zo bedroefd was.*¹³⁵

¹³³ Enarratio Psalm 33,2,10.

¹³⁴ Belijdenissen 8,8,19.

¹³⁵ Belijdenissen 4,4,9.

37. Ook al is bekering een genade en niet het resultaat van menselijke inspanning, toch is het ingaan op het diepst menselijke altijd een weg naar God geweest. Niet een weg die noodzakelijk en onontkoombaar naar God leidt, maar het is ook duidelijk dat Gods aanwezigheid minder waarneembaar wordt als de mens ophoudt humaan te zijn en het zoeken naar zijn innerlijk opgeeft.

Bekering veronderstelt altijd een oefening in geloven. Het 'ja' van de mens op het geloof kan heel goed verstaan worden aan de hand van het beeld van een reis. De grote gelovigen in de bijbel - Abraham, Jona, Ruth, Jakob, Maria - zijn reizigers, zij het niet noodzakelijk in geografische zin. Zij zijn de bewerkers van grote veranderingen, en de eigen dynamiek daarvan heeft twee wezenlijke elementen: verbondenheid en breuk. Bekering als verbondenheid is de Heer Jezus Christus maken tot het middelpunt van je leven, om te leven met Hem,¹³⁶ de persoon van Christus in je dragen.¹³⁷ Een pastoraal proces dat niet tot Jezus Christus leidt, is niet christelijk.

Bekering als breuk betekent het achterlaten van alles wat gemakkelijk voorhanden is en van de vele vormen van afgodendienst. *Kun je dan leven zonder dit alles?*¹³⁸ vraagt Augustinus zich af.

Bekering kan geen einddoel zijn, het is een vertrekpunt en een tocht om tot eenheid te komen, door het armoedige terrein van ons eigen leven te bewerken.¹³⁹ Geloven is 'je toekeren naar', en 'je toekeren naar' is geloven. Geloof en bekering zijn een innerlijk gebeuren en omvatten heel je leven. *God vraagt je niet om woorden, Hij wil je hart.*¹⁴⁰

¹³⁶ 2 Tim 2,11; Rom 6,8.

¹³⁷ Commentaar op Genesis, tegen de Manicheeërs 2,25,38.

¹³⁸ Belijdenissen 8,11,26.

¹³⁹ Belijdenissen 2,10,18.

¹⁴⁰ Enarratio Psalm 134,11.

Gebed

38. Het terrein van het gebed is het innerlijke leven, en het is wezenlijk een dialoog. *Gebed is je gesprek met God. Als je leest, spreekt God tot jou. Als je bidt, spreek jij tot God.*¹⁴¹ Voorop staat het luisteren naar God, je terugtrekken en tot jezelf komen. Als je inkeert tot jezelf, vind je je innerlijke leermeester die daar op je wacht. Dàar is God, dàar houdt Hij verblijf en van daaruit leidt Hij ons.¹⁴²

De leer van Augustinus over de innerlijke leermeester, Christus, is bekend. *Keer dus terug naar je hart. En als je gelovig bent, zul je Christus daar vinden. Daar spreekt Hij tot je. Ik roep luid, maar Hij leert je juist in stilte. Ik spreek met woorden die klinken. Hij spreekt van binnen, door een heilige huiver.*¹⁴³ Een eenvoudig en essentieel gebed, dat kenmerkend moet zijn voor heel ons gesprek met God, geeft Augustinus ons in een paar woorden: *Geef wat U opdraagt, en vraag dan wat U wilt.*¹⁴⁴ Dat is het vaste vertrouwen van de 'bedelaar van God', die zijn grenzen kent en tegelijkertijd weet wat hij kan, door Gods aanwezigheid en met zijn hulp.

39. Als God de pool is waar het hart van de mens naar toe getrokken wordt,¹⁴⁵ is het enige waar we in het gebed om moeten vragen God zelf. Vanuit dit gesprek met God moeten we sporen van Hem zoeken in de geschiedenis en de gebeurtenissen van elke dag lezen met de ogen van geloof, hoop en liefde. Het werkelijke criterium voor een christelijk leven is de liefde, liefde tot God, en liefde

¹⁴¹ Enarratio Psalm 85,7.

¹⁴² Enarratio Psalm 41,1-9; Over het Evangelie van Joh 20,11-21.

¹⁴³ Preek 102,2.

¹⁴⁴ Belijdenissen 10,37,60.

¹⁴⁵ Belijdenissen 1,1,1.

voor de mens op de manier zoals God hem liefheeft. *Waar moeten we ons dan in oefenen? In broederlijke liefde. Je kunt tegen mij zeggen: Ik heb God nooit gezien. Maar kun je ook tegen mij zeggen: Ik heb nooit een mens gezien?*¹⁴⁶

Je kunt niet over het gebed praten los van je innerlijk leven. Je kunt niet bidden zonder in jezelf te keren, en een innerlijk leven bestaat niet zonder dat je je terugtrekt, zonder stilte die ons losmaakt uit de drukte om ons heen en uit onze eigen vaak turbulente wereld.

Het mag niet blijven bij woorden alleen, als wij God prijzen¹⁴⁷ - want God legt zijn oor bij het hart van wie Hem prijzen¹⁴⁸ - en daarom moet je altijd attent blijven. God is de gesprekspartner van de mens, en het gebed kan omschreven worden als een dialoog die het hart in beweging zet, maar ook de wortels van ons leven, om ze te veranderen. In het gebed heeft er een toekeren plaats van het hart naar Hem, die altijd klaar staat om te geven, als wij maar willen aannemen wat Hij geeft.¹⁴⁹

40. Dit vernieuwende aspect van het christelijk gebed is een van de meest dierbare gedachten van Augustinus: *In feite komt elke vorm van veelpraterij van de heidenen. Zij zijn meer bezig om hun tong te scherpen, dan om hun hart te reinigen.*¹⁵⁰ Zo gaan we begrijpen dat het gebed niet herleid kan worden tot iets uiterlijks, tot een laag van gevoel, maar dat het een roepen is van het hart. *Je hoeft er echt niet aan te twijfelen dat je roepen tot God vruchteloos blijft, als je het alleen doet om geluid te maken en zonder dat je hart naar God opgaat.*¹⁵¹

¹⁴⁶ Preek over 1Joh 5,7.

¹⁴⁷ Enarratio Psdalm 149,8.

¹⁴⁸ Enarratio Psalm 146,1-3; Psalm 149,8 s.5,1; Psalm 102,2.

¹⁴⁹ Over de Bergrede 2,3,14.

¹⁵⁰ Over de Bergrede 2,3,12.

¹⁵¹ Enarratio Psalm 118,29,1.

Als het leven niet voortdurend wordt opgenomen in het gebed, raakt de instelling van mensen verdraaid en raakt de weg geblokkeerd om het te verstaan vanuit de Geest. Dan is het gebed geen levenwekkende ervaring van bekering, maar een woordenbrei: *Dit bedoel ik, broeders, de lof van God moet niet bol staan van woorden en leeg zijn aan daden.*¹⁵²

De totale Christus, fundament van eenheid en solidariteit

41. De roeping van de mens tot *communio* bereikt zijn hoogtepunt in de vereniging van Jezus Christus met heel de mensheid. Augustinus geeft dit weer met het beeld van de totale Christus. Het menselijke lichaam is een sterk beeld van gemeenschap, van *communio*, omdat we ons allemaal bewust zijn van de nauwe band tussen alle ledematen en de functies die ons lichaam heeft. Augustinus maakt gebruik van de tekst van 1 Korintiërs 12, 12-27 om zijn gedachten over de totale Christus weer te geven.

Het is niet zo dat Christus het Hoofd is en wij de ledematen, maar Christus is eigenlijk Hoofd én ledematen. *Jezus Christus, onze Heer, de volmaakte en volledige mens, is zowel Hoofd als lichaam. Hoofd is de mens die geboren werd uit de maagd Maria, geleden heeft onder Pontius Pilatus, begraven is en verrezen, opgestegen naar de hemel en zittend aan de rechterhand van de Vader, vanwaar wij verwachten dat Hij zal wederkomen om te oordelen levenden en doden. Dat is het Hoofd van de Kerk (Ef 5,23). Het lichaam dat bij dit Hoofd hoort is de Kerk. Niet de Kerk hier ter plaatse, maar de Kerk over de hele aarde. Niet de Kerk van vandaag, maar de Kerk die vanaf Abel alle mensen omvat die ge-*

¹⁵² Preek 88,13,12.

boren worden en in Jezus Christus geloven, tot aan het einde van de tijd, heel het volk van heiligen dat tot de ene Stad behoort. Die Stad is het lichaam van Christus. Het lichaam, waarvan Christus zelf het Hoofd is...Laten we dus de totale Christus herkennen, samen met de Kerk. Laat ons Hem herkennen die geboren is uit de maagd Maria, die het Hoofd is van de Kerk, met andere woorden, de middelaar tussen God en mens, Jezus Christus.¹⁵³

42. Augustinus werkt de gedachte van de menswording van God in Christus uit tot aan haar eindpunt. Het is niet christelijk om God en mens te polariseren, God moet gediend worden in de mens. Christus is nog steeds onder ons en is in nood. Hij is nog altijd vreemdeling in deze wereld, hij is gevangene en hij is bedroefd.¹⁵⁴ Dit Augustijnse visioen van de totale Christus heeft een onschatbare theologische en humaniserende waarde en is de diepste grond voor echte solidariteit. In een wereld van voortdurende agressie en zinloos geweld is geloven in de mens even moeilijk als geloven in God.

Een andere concretisering van deze gedachte raakt aan de structuur van de christelijke gemeenschap. De pastores zijn ook deel van de gemeenschap. Jezus keerde het bestaande gezagsmodel om en gaf in plaats daarvan een cirkelvormig model: *Als we alle gelovigen christen noemen, op basis van hun mystieke charisma, zeggen we ook dat ze allemaal priester zijn, omdat ze ledematen zijn van de ene Priester. De apostel Petrus noemt hen 'een heilig volk, een koninklijk priesterschap'.*¹⁵⁵

---

¹⁵³ Enarratio Psalm 90,2,11.

¹⁵⁴ Enarratio Psalm 86,5.

¹⁵⁵ De Stad Gods 20,10.

43. Tenslotte gaat de mensheid van Jezus over de grens van zijn dood heen en zet ze zichzelf voort door aanwezig te zijn overal waar een mens ademhaalt. *Wees niet bedroefd en klaag niet dat je geboren bent in een tijd dat je de Heer niet meer ziet in het vlees. Hij heeft je daar niet van verstoken gelaten, want, zegt Hij, elke keer dat je iets voor deze geringsten van Mij doet, doe je iets voor Mij.*¹⁵⁶

Deze gedachte van de totale Christus loopt uit op een onvoorwaardelijk pleidooi voor humaniteit. Niemand wordt uitgesloten, jij bent één, en de mensen naast je zijn met velen. Bij 'naaste mens' moet je niet denken aan je broer, of je familie. Nee, elke mens is naaste voor elke mens... Niets is zo dichtbij als de ene mens voor de andere.¹⁵⁷ Barmhartigheid en medelijden moeten overal heengaan waar een mens terechtgekomen is in de diepste armoede: *Jij, christen en rechter, vervul je plicht van liefhebbende vader. Laat je verontwaardiging over hun misdaden doven door overwegingen van humaniteit.*¹⁵⁸

De Kerk

44. De Kerk is de voortzetting van Christus in de geschiedenis. Christus kan niet worden verstaan zonder de Kerk, en de Kerk niet zonder Christus. De loop der eeuwen en de afdrucken van zoveel handen hebben het heldere en ware gezicht van de Kerk vertroebeld. De realiteit van de Kerk is alleen te begrijpen vanuit het geloof in Jezus Christus. In het beeld van de totale Christus is de Kerk verbonden zowel met het Hoofd als met de ledematen. Daarom is de feitelijke Kerk die wij zien en waarvan wij nu

---

¹⁵⁶ Preek 103, 1,2.

¹⁵⁷ De disciplina christiana 3,3.

¹⁵⁸ Brief 133,2.

deel uitmaken, een Kerk met koren én met kaf. *Ik heb het al dikwijls gezegd, en ik zal het nog dikwijls herhalen, dat er in de Kerk kaf is en koren. Niemand moet proberen om het kaf weg te doen voordat er gedorst is. Voordat het dorsen klaar is verlaat niemand de dorsvloer, omdat hij de zondaars niet meer wil verdragen ...Als je de dorsvloer van veraf bekijkt, denk je dat het allemaal kaf is. Als je niet nauwkeuriger kijkt, met andere woorden als je het niet in je hand neemt en er een keer op blaast, ofwel als je koren en kaf niet van elkaar scheidt door er op te blazen, zul je nauwelijks koren zien.*¹⁵⁹

De Kerk in de hemel en de Kerk op aarde is een en dezelfde Kerk. Door zich in deze wereld te ontplooiën is zij de moeder die opneemt en die bij wat voor zonde ook, toch altijd haar gevoel zal laten spreken.¹⁶⁰ Ze is een herberg voor wie op reis is, en wie gewond is, wordt daar verzorgd.¹⁶¹

45. Helemaal in de lijn van de vroege theologie, vraagt de hedendaagse theologie aandacht voor de ziel van de Kerk, de heilige Geest. *Wat de ziel is voor het lichaam van de mens, is de heilige Geest voor het lichaam van Christus, de Kerk. De heilige Geest doet in heel de Kerk wat de ziel doet voor elk deel van het lichaam.*¹⁶² Deze kijk op de Kerk sluit de mogelijkheid van een institutioneel patroon niet uit. De geloofsschat kan niet bewaard blijven zonder een minimum aan institutionele opzet, maar alle aspecten daarvan moeten voortdurend doorleefd worden vanuit de kracht van de heilige Geest. Dit ligt vervat in de

¹⁵⁹ Enarratio Psalm 25,2,5.

¹⁶⁰ Preek 352,9.

¹⁶¹ Bij het Evangelie van Joh 41, 13.

¹⁶² Preek 267,4.

polariteit charisma-instituut, waarvan beide aspecten noodzakelijk zijn.

Veel mannen en vrouwen van deze tijd, en vooral de jongeren, struikelen over de Kerk: ze is voor hen eigenlijk een hindernis om te geloven. Wie ook maar een beetje weet heeft van de geschiedenis zal niet beweren dat het in de tijd van Augustinus gemakkelijk was om van de Kerk te houden, omdat ze tot in al haar leden zo voorbeeldig was. Toch aanvaardt Augustinus de Kerk van zijn dagen en houdt hij van haar. *Laat ons van God houden, die onze Heer is, en laat ons van de Kerk houden. Laten we Hem beminnen als een Vader, en haar als een moeder.*¹⁶³ *Houd van de Kerk, zij doet jou geboren worden voor het eeuwige leven.*¹⁶⁴ *Wij ontvangen de heilige Geest ook, als wij van de Kerk houden.*¹⁶⁵ In de totale Christus mag het Hoofd niet losgemaakt worden van de ledematen. *Het lichaam van Christus is op het kruis als geheel in handen van zijn tegenstanders en het lichaam van de Kerk wordt verdeeld in de handen van de christenen!*¹⁶⁶ *De Kerk spreekt in Christus: het lichaam spreekt in het Hoofd en het Hoofd in het lichaam.*¹⁶⁷

46. De Kerk die wij concreet kennen is de pelgrimerende Kerk, de Kerk in deze wereld, maar met oog en hart gericht op de Heer Jezus. Deze Kerk wordt vooral zichtbaar in de gemeenschap, en het gezicht van deze Kerk is de gemeenschap die één van hart is en één van ziel.

Een exemplarisch model hiervan is te vinden in de Handelingen der Apostelen. Bij de volgelingen van Jezus

¹⁶³ Enarratio Psalm 88,2,14.

¹⁶⁴ Preek 344,2.

¹⁶⁵ Over het Evangelie van Joh 32,2,7.

¹⁶⁶ Enarratio Psalm 33,2,7.

¹⁶⁷ Enarratio Psalm 30, 2,1,4.

*stond alles ter beschikking van de gemeenschap,...en daarvan werd uitgedeeld aan eenieder, al naar gelang hij nodig had.*¹⁶⁸ Ze voelden zich één als kinderen en zusters en broeders van één familie. En ze wijdden zich trouw aan het onderwijs dat de apostelen gaven, en aan de onderlinge gemeenschap, het breken van het brood en het gebed.¹⁶⁹ De groeten in de brieven van Paulus, aan het begin en het einde, laten ons een glimp zien van deze eerste gemeenschappen. Verschillen tellen niet, iedereen doet mee,¹⁷⁰ met de eigen gave die ieder heeft ontvangen.¹⁷¹

47. Ervaring van gemeenschap is niet los te maken van de Kerk: gemeenschappen met open deuren en met Christus als middelpunt, waar de diepe en veelkleurige realiteit van de kinderen Gods wordt beleefd, waar het geloof in Jezus wordt gedeeld, het Woord van God graag gehoord wordt en waar concrete gebaren van dienstbetoon getuigen van liefde. Deze gemeenschappen zijn het menselijke en zichtbare gezicht van de Kerk. Jezus verzekert ze van zijn aanwezigheid, want waar er twee of drie in mijn naam bijeen zijn, daar ben Ik in hun midden.¹⁷²

De gemeenschap neemt de voornaamste plaats in in het leven en denken van Augustinus, ze is een van zijn passies. De weg van de Augustijnse spiritualiteit is een weg voor broeders en zusters, met als gemeenschappelijk doel de gemeenschappelijke ontmoeting met God. Onderweg werken wij samen met anderen en voor anderen in deze wereld. Daar bouwen we aan de Stad van God.

---

¹⁶⁸ Hand 4, 32.35.

¹⁶⁹ Hand 2,42.

¹⁷⁰ 1 Kor 14,24.31.

¹⁷¹ 1 Kor 14,26.

¹⁷² Mt 18,20.

Engagement in de wereld: gerechtigheid, vrede en solidariteit

48. Actieve inzet in de samenleving en in de politiek is voortreffelijk. Maar daar houdt het voor de gelovige leek niet op. Augustinus houdt alle christenen de utopie voor van de Stad van God, een project dat tegelijkertijd onze concrete geschiedenis omvat zowel als de eschatologische voltooiing ervan.

Christenen moeten weten tot welke stad zij behoren. *Wij moeten weet hebben van Babylon waar we gevangen zitten en van Jeruzalem waar we naar willen terugkeren.*¹⁷³ Deze gedachte is diep geworteld in de leer van Augustinus, ook al moeten we ons vandaag losmaken van de geografische plaatsnamen.¹⁷⁴ De bouwers van de beide steden zijn egoïsme en liefde tot God.¹⁷⁵

Mensen en steden zijn wat hun liefde is. *De liefde tot God bouwt de stad Jeruzalem en de liefde voor de wereld de stad Babylon. Laten we allemaal bij onszelf nagaan waar wij van houden en dan zullen we weten van welke stad wij burgers zijn.*¹⁷⁶ De twee liefdes waarmee beide steden worden gebouwd staan tegenover elkaar. *Deze twee liefdes, de ene goed en de andere slecht, de ene op anderen gericht en de andere op onszelf, de ene bedacht op het goed van de gemeenschap en de andere die het goed van de gemeenschap ondergeschikt maakt aan het eigen belang en met een sterk verlangen om te overheersen, de ene trouw aan God en de andere tegen God, de ene in rust en de andere opgejaagd, de ene*

---

¹⁷³ Enarratio bij Psalm 64,1.

¹⁷⁴ Preek 214,11; Het eerste geloofsondericht 19,31; De Genesi ad litteram 11,15; Enarratio bij Psalm 9,1,8.

¹⁷⁵ Enarratio bij Psalm 64,2.

¹⁷⁶ Enarratio bij Psalm 64,2.

*vreedzaam en de andere klaar om te vechten...Deze twee liefdes geven de naam aan de twee steden waarover de mensheid verdeeld is.*¹⁷⁷

49. Natuurlijk overstijgt het idee van de Stad Gods de opzet van de Stad van de Mens. De Stad Gods komt van God, trekt op in God en is op weg naar Hem toe. *Dit mensengeslacht verdelen we in tweeën. Het ene deel zijn degenen die leven naar de mens, het andere deel zijn degenen die leven volgens God. We noemen hen ook op mystieke wijze de twee steden, of de twee mensengemeenschappen.*¹⁷⁸

De Kerk en de Stad van God zijn niet identiek, maar Augustinus plaatst deze stad in de Kerk. *Wij weten dat Sion de stad van God is. Jeruzalem wordt Sion genoemd...Dus is Sion de Stad van God. En wat is de Stad van God anders dan onze heilige Moeder de Kerk?*¹⁷⁹ Over de Kerk spreken veronderstelt dus een 'hier en nu' en een 'hierna', een 'vandaag' en een 'morgen'. Deze stad is zowel goddelijk als menselijk van opzet, het is een stad die opgebouwd wordt in een wereld van contrasten, en de dynamiek van deze twee contrasterende liefdes geeft aan de geschiedenis haar dramatiek.

Het grote doel van de Stad van God is het samenkomen van de menselijke en maatschappelijke waarden, weer zicht krijgen - door de mensheid en door de natuur - op het onuitputtelijke mysterie, de bevestiging van een liefdevolle aanwezigheid die ons omvat en draagt. Met andere woorden, de wording van de totale Christus, Hoofd én ledematen, verenigd in geloof en liefde, de verzoening van de mensen met God, met zichzelf en met de wereld, die

¹⁷⁷ De Genesi ad litteram 11,15,20.

¹⁷⁸ De Stad Gods 15,1,1.

¹⁷⁹ Enarratio bij Psalm 98,4.

tegelijkertijd de plaats is van het engagement van nu en van de hoop op later.

50. De oplichtende utopie van de Stad van God maakt binnen de context van deze wereld ruimte voor politieke theologie in de meest ruime en echte zin. Pogingen voor een wereldorde met meer rechtvaardigheid en dromen van een nieuwe schepping botsen onontkoombaar op de ongeordende liefde van mensen die menen dat de wereld van hen is. Aan deze noodsituatie kunnen wij niet op eigen kracht ontkomen. De oplossing ligt ook niet in een wijd verbreide spiritualiteit die probeert om problemen te ontwijken. Daarom proberen mensen, in hun verlangen naar vrijheid en naar een betere wereld, de maatschappelijke situatie te overstijgen en zoeken ze redding bij God.

Vanuit de Stad van God mag je de geschiedenis - hoe turbulent ze ook kan zijn - lezen met een blik die vooruitziet. Dan wordt het christelijke leven de pelgrimage van een volk, met Christus als Hoofd, engagement met de wereld en weg naar hoop. *En de hoop wordt niet teleurgesteld, want Gods liefde is in ons hart uitgestort door de heilige Geest die ons werd geschonken.*¹⁸⁰

De zending van de christen in de wereld is het zaaien van het zaad van de hoop die niet teleurstelt, bouwen aan de Stad van God met de kracht van zijn liefde die in ons is en die de gave is van de Geest. Zonder deze hulp kunnen wij niet definitief de kant kiezen van gerechtigheid, kunnen wij niet genezen van de ziekte die ons verhindert om onszelf te zijn en die ons tot slaven maakt van ons eigen egoïsme, en van het mechanisme van een wereld, gebaseerd op onrecht.

Maar gelukkig is Jezus Christus, onze goddelijke arts, ons komen genezen en blijft Hij onze ziekte genezen met

¹⁸⁰ Rom 5,5.

zijn liefde. Want Hij heeft ons niet verweesd achtergelaten, Hij heeft ons *een andere Trooster* gegeven die het aanschijn van deze aarde vernieuwt.¹⁸¹ Hij is het fundament van de nieuwe gerechtigheid en van vrede. Zonder Hem kunnen wij niets, maar met Hem kunnen wij geloven in de opbouw van de Stad van God, hier en nu: Want *de Geest die u ontvangen hebt, is er niet een van slaafsheid, die u opnieuw vrees zou aanjagen. U hebt een Geest van kindschap ontvangen..., wij zijn kinderen van God. Maar als wij kinderen zijn, dan zijn wij ook erfgenamen, en wel erfgenamen van God samen met Christus.*¹⁸² In de kracht van deze genade kunnen wij dus bouwen, niet aan utopische dromen, maar aan een koninkrijk dat geen einde heeft.

51. De strijd tussen de twee liefdes die beide de stad willen bouwen - het grote drama van de geschiedenis - is ontketend in het hart van de mens. Dat is het complexe thema van de vrijheid, die staat voor het voortdurende conflict van tegengestelde verlangens. Deze vrijheid ligt aan de wortel van onze verkeerde beslissingen, en daarom bekijken mensen haar wel met argwaan als de wortel van veel kwaad.

Maar Augustinus ziet de vrijheid als een groot goed,¹⁸³ ze is een gave van God.¹⁸⁴ Hij beschrijft haar als het vermogen van de wil om besluiten te nemen, ze is haar eigen baas.¹⁸⁵ Gegeven het feit dat wij mensen geschapen zijn voor het goede, zijn we dus niet helemaal vrij, als wij neigen naar het kwaad. De keuze voor het goede is echte vrij-

¹⁸¹ Zie Joh 14, 16.18; Psalm 104,30.

¹⁸² Rom 8,15-17.

¹⁸³ Over de genade en de vrije wil 1,15,31.

¹⁸⁴ Over de genade en de vrije wil 3,18,52.

¹⁸⁵ Over de genade en de vrije wil 3,3,8.

heid, terwijl kiezen voor het kwaad frustratie is en slavernij. *Elke slavernij is bitter, maar wees niet bang voor dienst aan de Heer... Dienst aan de Heer is vrijheid. Als je niet gedwongen wordt tot dienstbaarheid, maar het doet uit louter liefde, dan is dienstbaarheid vrijheid.*¹⁸⁶ Daarom bereik je de hoogste vrijheid in een gelukkig leven, *want de heiligen verliezen hun vrijheid niet als zij zich niet meer aangetrokken voelen tot het kwaad.*¹⁸⁷

Augustinus gedachten over de vrijheid stoelen op zijn eigen ervaring. Hij voelt zich achterna gezeten door het kwaad dat zich in allerlei aantrekkelijke vermommingen aandient en hij ervaart daarbij de zwakheid van zijn eigen wil en de kwetsbaarheid van zijn vrijheid. Hij ervaart de tegenstelling tussen het onvermogen om het goede te doen, wat hem moedeloos maakt, en de vrede die voortkomt uit het doen van de wil van God,¹⁸⁸ omdat dit ons diepste verlangen is. Dat is de harmonie en de eenwording van onze persoon die wij ervaren wanneer de liefde ons draagt.¹⁸⁹

52. Op het grote toneel van de wereld, het werkterrein van God en mens, geldt een drievoudig christelijk appèl, dat ook een heel Augustijns karakter heeft. Het is bestemd voor alle mannen en vrouwen van goede wil, en luidt: gerechtigheid, solidariteit en vrede. Hoe meer we de wegen van de Geest bewandelen, hoe groter de drang wordt om de materiële werkelijkheid te vernieuwen vanuit het perspectief van het rijk Gods. De afstand die je als christen neemt van de wereld - dat wil zeggen: de tegenstelling tussen de Geest en alles wat tegen God ingaat¹⁹⁰ -

¹⁸⁶ Enarratio bij Psalm 99,7.

¹⁸⁷ De Stad Gods 22,30,3.

¹⁸⁸ Zie Belijdenissen 13,9,10.

¹⁸⁹ Belijdenissen 13,9,10.

¹⁹⁰ 1 Kor 2,12.

betekent niet dat je je als mens terugtrekt. Augustinus heeft zich altijd mens in de wereld gevoeld, een van de velen.¹⁹¹

Mens zijn in de wereld betekent de schreeuw van de armen horen en van zoveel mensen die lijden onder de gevolgen van oorlog en onderontwikkeling. De strijd voor gerechtigheid, vrede en solidariteit maakt deel uit van de evangelische zending van de Kerk, van heel de Kerk, zonder onderscheid tussen haar leden, want zij is de ene concrete Kerk in de geschiedenis. Niet alleen de leken zijn verantwoordelijk voor de wereld.

53. Er wordt wel gesproken van een cultuur van solidariteit, dialoog en vrede als elementen van het christelijke geweten. Maar de inzet op het terrein van de sociale politiek is nog weinig resoluut. In zijn dagen kwam Augustinus als bisschop dagelijks in contact met de hitte van de straat, want naast zijn taken in de Kerk was hij ook rechter. Waar moeten we Augustinus affiniteit met gerechtigheid plaatsen? Zijn opvatting was dat gerechtigheid ook barmhartigheid betekent. *Je kunt niet echt rechtvaardig zijn, als je niet tegelijkertijd ook met mensen begaan bent.*¹⁹² *Laat de waarheid je niet afhouden van de naastenliefde, en laat naastenliefde geen obstakel zijn voor de waarheid.*¹⁹³ Zijn realiteitszin brengt Augustinus ertoe om te zeggen dat *wanneer je al te rechtvaardig bent, je onrechtvaardig bent, omdat je dan overdrijft.*¹⁹⁴

Gerechtigheid en vrede zijn onafscheidelijke vriendinnen. *Maak werk van gerechtigheid, en je zult ook vrede hebben, zodat gerechtigheid en vrede elkaar omhelzen. Maar als je niet van gerechtigheid houdt, zul je vrede*

¹⁹¹ Preek 232,2.

¹⁹² Preek 144,4.

¹⁹³ Enarratio bij Psalm 147,12.

¹⁹⁴ Over het Evangelie van Joh 95,2.

*ook niet hebben. Die twee houden van elkaar, gerechtigheid en vrede, en ze omhelzen elkaar. Wie dus werk maakt van gerechtigheid, zal vrede vinden die gerechtigheid omhelst. Het zijn twee vriendinnen. Misschien wil je graag de eerste en maak je geen werk van de tweede. Want er is niemand die vrede niet wil, maar niet iedereen is van plan om werk te maken van gerechtigheid.*¹⁹⁵ *De vrede is verbroken als er geen eenheid meer is. Wie afbreuk doet aan de eenheid, wil geen vrede.*¹⁹⁶ *Voor Augustinus is vrede het synoniem van eendracht en orde. Alle dingen in vrede wil zeggen de rust van de ordening. Ordening geeft een plaats aan gelijke en ongelijke dingen, alles op zijn eigen plaats.*¹⁹⁷

54. Solidariteit is een fundamenteel aspect van de christelijke liefde. Zonder solidariteit kun je niet van Jezus houden. Dat is de diepe grond die consistentie geeft aan Augustinus denken over de gemeenschap van goederen. Hij bekent dat hij diep onder de indruk was van de tekst van Matteüs 25, 31-46: *Ik heb u soms gewezen op iets waarvan ik beken dat het mij veel gedaan heeft, in de Schrift Gods, en ik moet u er ook vaak op wijzen. Ik vraag u ook om goed na te denken over wat onze Heer Jezus Christus zelf zal zeggen, bij het einde van deze wereld, als Hij komt om te oordelen, en als Hij dan alle volkeren voor zich verzamelt en de mensen in twee groepen verdeelt, aan zijn rechterhand en aan zijn linker..*

En ik wil u dit zeggen, broeders en zusters: geef hier op aarde brood, en klop op de deur van het hemelse brood; de Heer is brood. 'Ik ben levend brood',

¹⁹⁵ Enarratio 84,12.

¹⁹⁶ Enarratio 124,10.

¹⁹⁷ De Stad van God 19,13,1.

staat er.¹⁹⁸ Hoe kan Hij aan jou geven, als jij niet geeft aan iemand in nood?...Omdat Hij de Heer is, de werkelijke Heer, en niets van ons nodig had, was Hij bereid om honger te lijden in zijn behoeftigen, zodat wij iets voor Hem konden doen. 'Ik had honger', zei Hij, 'en jullie gaven Me te eten. Heer, wanneer hebben wij U honger zien hebben? Telkens wanneer je iets gedaan hebt voor deze minsten van Mij, heb je dat voor Mij gedaan.' En dan nog een keer, nu tegen de anderen: 'Wat je niet gedaan hebt voor een van deze minsten van Mij, heb je niet gedaan voor Mij'.¹⁹⁹

55. In zijn spreken over de gemeenschap van goederen blijkt Augustinus radicaal. Hij gaat zelfs zover te zeggen dat *het toch wel heel erg op bedrog lijkt als je niet aan de armen geeft wat je zelf niet nodig hebt.*²⁰⁰ Het vasten is geen ontzeggen, maar delen. *Op de eerste plaats, denk aan de armen, en deponeer in de hemelse schatkist wat je jezelf ontzegt door soberder te leven. Laat de hongerige Christus krijgen wat de vastende christen minder krijgt. De vrijwillige ontzegging van de een moet een steun zijn voor de ander die niets heeft. Laat het vrijwillige tekort van wie veel heeft, het nodige veel worden van wie niet heeft.*²⁰¹ Maar niemand, hoe arm misschien ook, mag denken dat hij niet hoeft te delen wat hij heeft. *Je hebt niets meegebracht naar deze wereld, en daarom zul je ook niets van hier meenemen. Wat je hier bij elkaar hebt gebracht, stuur dat naar boven, dan raak je het niet kwijt. Geef het aan Christus, want, zie je, Christus wil hier graag iets van jou krijgen.*

¹⁹⁸ Joh 6,35.

¹⁹⁹ Preek 389,5-6.

²⁰⁰ Preek 206,2.

²⁰¹ Preek 210,10,12.

*Als je het aan Christus geeft, raak je het dan kwijt?...Hij biedt het koninkrijk van de hemelen te koop aan, en heeft de prijs daarvoor vastgesteld op een glas water. Maar dat geldt alleen maar voor iemand die arm is, dat glas water. Als je meer hebt, moet je ook meer betalen.*²⁰²

Dialogoog met de schepping

56. God, schepping en mensheid zijn geen voorwerp van passieve contemplatie, maar veel meer een oproep tot gemeenschap, aan alle mensen. En op dit punt krijgen we te maken met de visie van Augustinus op de ecologie, ofwel onze relatie met het milieu. Vooral in zijn commentaar op de Psalmen blijkt Augustinus een scherp waarnemer van de natuur. Hij verwijst dikwijls naar de schepping en de landbouw. Het zijn fijnzinnige opmerkingen van iemand die de schoonheid van de dingen zelf waargenomen heeft.²⁰³

De schepping is een groot schouwspel van licht, schoonheid en harmonie, dat spreekt van God.²⁰⁴ Ze is het werk van de Drieëenheid,²⁰⁵ en de mens mag niet naar willekeur over haar beschikken, laat staan haar vernietigen, alsof hij haar heer en meester was. De dialoog tussen de natuur en de arbeid van mensen betekent volgens Augustinus dat de dingen om ons heen ons niet vreemd mogen zijn. Van sommige dingen mogen we alleen genieten, andere dingen zijn er om te gebruiken, en nog weer andere dingen zijn er om te genieten én te gebruiken. *Van dingen gebruik maken is één, ervan genieten is iets anders. Ik*

²⁰² Preek 39,6.

²⁰³ De orde 1,2,3; Preek 52,17.

²⁰⁴ Preek 241,2; 293,5.

²⁰⁵ Preek 223A,3; 52,17.

*bedoel dat wij dingen gebruiken omdat we ze nodig hebben, en ervan genieten voor ons plezier. Hij heeft ons deze dingen op aarde gegeven om er gebruik van te maken, en zichzelf om te genieten...Als je wilt genieten, laat je hart dan daarheen gaan. Heel zeker is Hij alleen voldoende voor ons.*²⁰⁶

Dit betekent niet dat we geen waardering moeten hebben voor de dingen en voor het goed van deze aarde, maar dat we hen op hun juiste waarde schatten. *Ze moeten er zijn om te gebruiken als we ze nodig hebben, niet om ons er met onze liefde aan te hechten. Ze zijn een herberg voor de reiziger, geen thuis voor de eigenaar. Stop even om bij te komen, maar ga dan weer verder. Je bent immers onderweg... Je hebt logies en ontbijt nodig. Koop dan ook niet meer dan je nodig hebt voor de reis. Waarom zou je jezelf zwaar belasten? Waarom zoveel meenemen voor zo'n korte reis, spullen die je niet helpen om je doel te bereiken, en waar je aan het einde van de weg alleen maar last van hebt.*²⁰⁷

57. 'Wereld' heeft gewoonlijk een negatieve klank, en dan heeft de leek geen eigen verblijfplaats. Dit negatieve oordeel is het gevolg van een partiële visie - het vijandige kwaad, de prins van deze wereld - die ons in de verleiding brengt om onze geloofsbelijdenis te beperken tot onze culturele context. Een nieuwe kijk op de wereld - die ook de mensheid omvat en heel de schepping - laat geen plaats voor zo'n negatieve kijk. Op die manier wordt de wereld wezenlijk goed,²⁰⁸ geschapen als ze is naar Gods wensen en ons in handen gegeven om haar te vernieuwen

---

²⁰⁶ Preek 177,8,9; zie ook De doctrina christiana 1,3,3-5 en 1,4,4.

²⁰⁷ Preek 177,2-3.

²⁰⁸ Genesis 1,31.

en ervan te genieten. Altijd bestaat het risico om gevangen te raken in de schoonheid en het genot van de wereld, of in haar ellende en onverklaarbare tegenspraak.

In een van zijn wijsgerige uitweidingen komt Augustinus tot de conclusie dat alle geschapen dingen goed zijn: *En ik begreep ook, dat ook iets dat bederven kan, goed is. Als het het hoogste goed was, zou het niet kunnen bederven. Maar het zou ook niet kunnen bederven als er niets goed aan was. Want bederf is schade, en er is alleen maar schade als er iets goeds verloren gaat.*²⁰⁹

Het positieve verstaan van de wereld laat de tweedeling tussen stof en geest achter zich en maakt het voor een christelijke spiritualiteit mogelijk om te komen tot een convergentie van de grote themata van het leven van elke dag: menselijke relaties, werk en politiek engagement. Het positieve effect van dit nieuwe denken is van invloed geweest op de recente documenten van het kerkelijk leergezag: *De wereld wordt voor de gelovige leek de plaats en het middel om zijn christelijke roeping waar te maken... In de wereld zijn en actief in deze wereld staan is niet alleen een antropologische en sociologische, maar op een heel eigen manier ook een theologische en ecclesiologische realiteit.*²¹⁰

In een spiritualiteit van in de wereld staan, brengen het bestaan van de mens zelf en het bestaan en aanvaarden van de wereld ons tot een positieve houding van dankbaarheid en verantwoordelijkheid. Dankbaarheid, omdat de wereld ons huis is, het aangename toneel van ons leven en de plaats van heiliging. En verantwoordelijkheid, omdat het meedoen aan de vernieuwing van de wereld in het licht van het geloof op bepaalde momenten een zekere distantie zal vragen.

---

²⁰⁹ Belijdenissen 7,12,18.

²¹⁰ Christifideles laici 15.

IV. STATEMENTS AUGUSTIJNSE SPIRITUALITEIT

Het overzicht over de Augustijnse spiritualiteit sluiten we af met een aantal fundamentele punten.

4.1 Het primaat van Jezus Christus in de Augustijnse spiritualiteit (Zie Belijdenissen, boek 7)

58. Christus is onze enige leermeester.²¹¹ Hij is de waarheid in het innerlijk van de mens,²¹² de Heer van de geschiedenis,²¹³ het thuisland waarnaar wij onderweg zijn,²¹⁴ de arts die de ziekte van onze zonden kan genezen,²¹⁵ voedsel in het Woord en in de Eucharistie.²¹⁶ Vanuit deze centrale plaats van de persoon van Jezus Christus mag je afleiden dat de Augustijnse Fraterniteiten, gevoed door de eigen spiritualiteit van Augustinus, geen enkel ander doel hebben dan om samen de weg te gaan van de Christus van het Evangelie.

4.2 Broederliefde als de ziel van de Augustijnse spiritualiteit

59. *Eens en voorgoed geef ik jullie een kort voorschrift: bemin, en doe dan verder wat je wilt... Uit de wortel van de liefde kunnen alleen goede dingen voortkomen.*²¹⁷ *Ja, wees er altijd op bedacht dat je God moet beminnen en je naaste. 'God met heel je hart, heel je ziel en heel je geest beminnen', en 'je naaste als jezelf'.*

²¹¹ Preek 134,1; De magistro 14,46.

²¹² Verklaring bij Psalm 109,36.

²¹³ De Stad van God 8.

²¹⁴ Preek 92,3.

²¹⁵ Preek 63A, 2.

²¹⁶ Preek 56,10 en 227,1.

²¹⁷ Preek over 1 Joh 7,8.

*Daar moet je altijd mee bezig zijn, het overwegen, er gehoor aan geven, je er naar richten en het in praktijk brengen. De liefde tot God komt het eerst in de volgorde van geboden, maar de liefde tot de naaste het eerst in het doen.*²¹⁸ De broederliefde verenigt ons met Christus en wordt een sterke band van broederschap: *Je ziel is niet van jou alleen, ze is van al je broeders, net zoals hun ziel van jou is. Met andere woorden, hun ziel en die van jou zijn geen zielen, maar de ene ziel van Christus.*²¹⁹ Broederliefde brengt ons tot één liefde - in allerlei schakeringen - tot God en tot onze medemensen. Uit deze bron van liefde komen gerechtigheid, vrede en solidariteit voort.

4.3 De Augustijnse spiritualiteit gevoed vanuit de Schrift

60. Het Woord van God is zowel uitgangspunt als doel. De Heilige Schrift is het boek van spiritualiteit, de spiegel die het ons doet weten wie wij zijn. Zij is *de stem die elke dag spreekt.*²²⁰ *Wie de Schrift wil gaan bestuderen krijgt het advies om vóór alles te bidden om te mogen begrijpen.*²²¹ *Wonderlijk diep is uw woord...Mijn God, hoe wonderlijk diep! Je duizelt als je ernaar kijkt, je duizelt van respect en tegelijk huiver je van liefde.*²²²

Het Woord van God, diep en fascinerend,²²³ is geestelijk voedsel én verkondiging van goed nieuws dat het fundament legt voor het rijk Gods in de geschiedenis. God

²¹⁸ Over het Evangelie van Joh 17,8.

²¹⁹ Brief 243,4.

²²⁰ Preek 45,3.

²²¹ De doctrina christiana 3,37,56.

²²² Belijdenissen 12,14,17.

²²³ Zie vorige voetnoot.

deelt ons in het Woord dat Hij spreekt niet zijn mysterie mee, maar biedt ons zijn *communio* aan en zijn leven.

Tijdens het proces van zijn bekering komt Augustinus in aanraking met het Woord van God dat hem een nieuwe manier van leven wil meedelen. Later, en vooral wanneer hij eenmaal bisschop is, wordt de Schrift het Woord dat hij bestudeert en verkondigt. Hij verbergt niet dat het soms moeilijk kan zijn om de boodschap van de Bijbel te begrijpen: Maar niemand moet denken dat hij bedrogen wordt als de goddelijke Schrift duistere taal spreekt. Waar de wil van God helder ziet, spreekt de Schrift openlijk - koester ze dan. Houd van haar, wanneer ze je een duidelijk advies geeft. Maar dat geldt ook voor de duistere bladzijden: in de schaduw is ze precies dezelfde als in de zon.²²⁴

4.4 De Augustijnse spiritualiteit is een oproep tot bekering

61. We mogen niet voorbijzien aan de wonde van de zonde in ons leven. Wij kennen de ellende van de bedelaar,²²⁵ maar geloof, hoop en liefde herstellen in de mens het beeld van de ene God in drie Personen. Dat beeld is niet volmaakt, maar het is er wel,²²⁶ en het maakt het zoeken naar God tot een voortdurend thema van ons leven.²²⁷

Deze kwetsbaarheid van het menselijk bestaan wordt zichtbaar in een voortdurend innerlijk conflict. Daarom is het menselijk bestaan een voortdurende strijd, een ononderbroken op weg zijn naar bekering. Vernieuwing van de wereld begint met vernieuwing van het hart van afzonder-

²²⁴ Preek 45,3.

²²⁵ De orde 1,2,3.

²²⁶ Over de drieëne God 10,12,19.

²²⁷ Alleenspraken 1,1-6; Belijdenissen 1,1,1 en 6,16,20.

lijke mensen. Een nieuwe mensheid komt er alleen maar als mensen vernieuwd worden door het doopsel en door een leven overeenkomstig het Evangelie.²²⁸

De horizon waarbinnen in onze dagen de evangelisatie doorgaans plaats heeft, is een wereld die onverschillig staat tegenover godsdienst. Onderwerpen van geloven ter sprake brengen roept snel weerstand op, en op onze wereld past de rake uitspraak van Augustinus: iedereen wil wel begrijpen, maar niet iedereen wil geloven.²²⁹

Voor evangelisatie hoef je geen bekwaam spreker te zijn, geen deskundige op het gebied van communicatie. Het gaat om het verkondigen van *wat wij hebben gehoord, gezien, aanschouwd en aangeraakt...*²³⁰ Het leven van wie verkondigt bepaalt welk licht er over zijn boodschap valt.²³¹

4.5 Augustijnse spiritualiteit leidt tot gebed

62. Voor Augustinus is het hoogste goed het leven met God en uit God.²³² Gelukkig leven wil zeggen: God beminnen omwille van Hemzelf en de mensen naast ons omwille van Hem.²³³ Leven met God vraagt om ruimte en tijd voor gebed.

Je kunt je geen liefdesrelatie tussen mensen indenken zonder dat zij tijd hebben alleen voor elkaar. Wij *moeten altijd bidden*.²³⁴ Augustinus heeft hiervoor een heel menselijke uitleg, die wellicht grote betekenis kan hebben voor leken, met al hun werk en de onvermijdelijke stress die dit

²²⁸ Evangelii nuntiandi 18.

²²⁹ Preek 43,4.

²³⁰ 1 Joh 1,1.

²³¹ Over het Evangelie van Joh 19,12.

²³² Brief 130 7,14.

²³³ Zie vorige voetnoot.

²³⁴ Lc 18,1.

meebrengt. Hij identificeert gebed met verlangen. Gebed is de dialoog van het hart, is verlangen of liefde.

Voortdurend gebed is het verlangen dat voortduurt, liefde die voortduurt. *Hij zegt dit toch niet om ons al- maar te laten knielen of op de grond te laten liggen, of om ons steeds de handen te laten opheffen? Op die ma- nier bidden, ik denk niet dat we dat zonder ophouden zouden kunnen. Maar er is nog een andere manier van bidden, binnen in ons, namelijk ons verlangen...Als je niet wilt ophouden met bidden, zorg dan dat je niet op- houdt met verlangen. Je voortdurend verlangen is een voortdurend spreken, en je zwijgt pas als je ophoudt met liefhebben.*²³⁵

63. Heel ons leven kan een voortdurend prijzen van God zijn. *Als je naar de kerk gaat om liederen te zingen, spreekt je stem de lof van God. Je hebt gezongen zo goed als je maar kon, en daarna ben je weggegaan. Maar laat je hart de lof van God blijven zingen. Ben je druk doende met je zaken? Geef je ziel aan God. Ben je aan het eten? Luister naar het woord van de Apostel: Of je eet of drinkt, doe alles ter ere van God. Ik zou zelfs durven zeggen: Als je slaapt, wijd dan je ziel aan God. Laat je niet wakker maken door de gedachte aan kwaad. Word niet wakker met het besluit om iets slechts te gaan doen. Laat je zelfs niet wakker maken door de roep tot slechte dingen.*²³⁶

Toch staat er niets verder af van het denken van Au- gustinus dan het onderwaarderen van de tijd die alleen voor de relatie met God bestemd is: lange en regelmatige perioden voor echt gebed, en daarnaast het hele leven om dat verlangen van dat bidden waar te maken.

---

²³⁵ Enarratio 37,14.

²³⁶ Enarratio 102,2.

4.6 Augustijnse spiritualiteit ten dienste van evangelisatie

64. *Als ik (het Woord van God) niet als geld zou uitbetalen, maar voor mezelf hield, dan jaagt het Evan- gelie me de schrik op het lijf.*²³⁷ Innerlijk leven en reflec- tie zijn een voorbereiding om het voedsel van het Woord te ontvangen, dat daarna uitgedeeld moet worden aan an- deren. *Ik moet echt werken, want de Kerk heeft mij haar vertrouwen gegeven. Ik sta hier om haar te dienen, en ik ben er minder op uit om haar te leiden dan om haar te dienen.*²³⁸

Broederliefde, de vitale theoretische en praktische doelstelling van de christelijke, en dus ook van de Augus- tijnse spiritualiteit, wordt vertaald in gerechtigheid en soli- dariteit. Broederliefde heeft te maken met een nieuw zicht op de werkelijkheid en met de inzet om deze realiteit naar Gods plan te vernieuwen.²³⁹

Het Evangelie verkondigen - de *fundamentele op- dracht van het Volk van God*²⁴⁰ - is een duidelijke Augus- tijnse opdracht. Zorg voor de mystieke dimensie of voor het innerlijk groeit uit tot verkondiging, overeenkomstig de gaven die ieder ontvangen heeft van de heilige Geest: *Wees niet verstandig alleen voor jezelf. Ontvang de hei- lige Geest. Hij moet in u een bron worden, geen beurs. Je moet erran uitdelen aan anderen, niet erin opber- gen.*²⁴¹

---

²³⁷ Preek 339,4.

²³⁸ Brief 134,1.

²³⁹ De natura et gratia 69,83; Preek 142,8,9.

²⁴⁰ Vaticanum II, Ad gentes 35.

²⁴¹ Preek 101,6.

4.7 Augustijnse spiritualiteit heeft een duidelijke kerkelijke dimensie

65. De Kerk is het model voor een nieuwe wereld, vernieuwd in Christus. We kunnen de Kerk leren verstaan vanuit Jezus Christus, ze is zijn lichaam.²⁴² Kerk zijn, met de Kerk meevoelen en haar dienen zijn bekende uitgangspunten van de spiritualiteit van Augustinus. *Want wij zijn dienaren van zijn Kerk, en vooral van haar meest kwetsbare ledematen, wat voor ledematen wijzelf in dat lichaam ook zijn.*²⁴³ Toch wordt het wel eens vergeten dat de universele Kerk aanwezig is in de plaatselijke Kerk of het bisdom. En als de Eucharistie en de verkondiging van het Evangelie de twee pijlers zijn waarop elke plaatselijke Kerk is gebouwd, dan betekent dit deelname aan het werk van de evangelisatie. Daarbij gaat het niet op de eerste plaats om eigen belangen of om de groep, maar om de nood van de Moeder-Kerk.²⁴⁴

Met 'plaatselijke Kerk' wordt heel de gemeenschap van een bisdom bedoeld, met de bisschop als zichtbaar teken van eenheid. Het gaat om eenheid en samenwerking met de hiërarchie, openheid naar en dialoog met andere gemeenschappen in de wijde kring van het pastorale werk - de Augustijnse Fraterniteit mag nooit een alternatief worden voor de plaatselijke Kerk, ze moet juist een cel van dienstbaarheid zijn, gist ter vernieuwing en teken van deze Kerk.

²⁴² Preek 267,4.

²⁴³ De opoere monachorum 29,37.

²⁴⁴ Brief 48, 2-3.

V. BASIS-ELEMENTEN VOOR AUGUSTIJNSE LEKEN-FRATERNITEITEN

5.1 Christelijke roeping

66. Dit is onze eerste roeping, en vóór alle andere namen die we hebben, *zijn wij volgelingen van Christus, niet van Petrus.*²⁴⁵ Met andere woorden, wij zijn op de eerste plaats christen, en niet op de eerste plaats Augustijn. God roept ons, mannen en vrouwen, in deze concrete wereld, om gemeenschap te worden en onze zending te vervullen, die geen andere is dan verkondiging van het Evangelie, het brengen van het goede nieuws. *Geboren uit gezonden-zijn, wordt de Kerk op haar beurt weer gezonden door Jezus. De Kerk blijft in de wereld, terwijl de Heer teruggaat naar de Vader. Zij moet teken zijn - verborgen en helder tegelijk - van een nieuwe manier van aanwezigheid van Christus, van zijn heengaan én van zijn blijvend aanwezig-zijn. Zij zet Hem voort. En het is haar roeping om vooral zijn zending voort te zetten van verkondiger. Want de christelijke gemeenschap sluit zich nooit op in zichzelf.*²⁴⁶

Het is een vrije keuze van God om ons te roepen tot zijn Volk. Een onverdiende keuze en eigenlijk ook een die ons verbaast, want we zijn niet de besten of de meest geschikten. Ook wij zijn hulpeloos en kwetsbaar, net als iedereen. Dat wij gekozen zijn, is het kostbaarste dat we hebben: door het doopsel *geworteld en mee opgebouwd in Hem.*²⁴⁷ Op basis van ons doopsel worden wij aangezogen door de Geest van liefde, die ons ertoe brengt om uit onszelf te treden en ons te openen voor onze medemensen, om hen in gemeenschap te dienen.

²⁴⁵ Bij Psalm 44,23.

²⁴⁶ Evangelii nuntiandi 15.

²⁴⁷ Kol 2,6-7.

67. We kunnen niet nadenken over een Augustijnse levenswijze zonder verwijzing naar het doopsel, en we kunnen niet over een christelijk leven nadenken zonder de gemeenschap daarin te betrekken. Augustinus houdt ons enkele begrippenparen voor: christelijk geloof en gemeenschap; christelijk geloof en Kerk; pelgrims in deze wereld en toekomstige bewoners van een thuisland, *waar wij een vriend niet meer verliezen en voor een vijand niet meer bang hoeven te zijn, ... waar niemand geboren wordt omdat er niemand sterft, waar geen honger of dorst is omdat onsterfelijkheid volheid is, en waar de waarheid ons voedsel is.*²⁴⁸

Augustijnse spiritualiteit vraagt van ons om mannen en vrouwen van de wereld te zijn in het hart van de Kerk, en mannen en vrouwen van de Kerk, in het hart van de wereld. Een Kerk, die een thuis is en een moeder,²⁴⁹ en die *haar tedere hart nooit verloochent.*²⁵⁰ Wij willen deze Kerk graag ervaren als een plaats van gemeenschap en betrokkenheid, om het nieuwe volk van de zaligsprekingen te zijn, zonder enige andere garantie dan te weten dat wij door Jezus Christus bemind worden en geroepen zijn. Eenvoudig van hart, willen we contemplatief zijn om het geheim van het leven te ontdekken en de boodschap die het in zich draagt, aandacht hebben voor de tekenen des tijds en ze leren verstaan, bouwen aan vrede en geluk en hoop brengen, omdat er altijd weer een nieuwe geboorte mogelijk is.

68. Het is de verantwoordelijkheid van de leken om zich in te zetten voor deze wereld, om die te richten op het rijk van God. De wereld is de plaats waar wij werken

²⁴⁸ Over het Evangelie van Joh 30,7.

²⁴⁹ Bij Psalm 85,14; Over het Evangelie van Joh 3,1; Preek 57,2 en 56,14 en 192,2.

²⁵⁰ Preek 352,39.

en waar wij aan het rijk Gods moeten bouwen. Augustinus heeft ons een blauwdruk gegeven voor de Stad van God, gebouwd als zij is op de fundamenten van vrede, gerechtigheid en samenwerking. Wij zetten ons geloof niet tussen haakjes. Wij bewegen ons binnen de levende en krachtige aanwezigheid van God in politiek, maatschappij en gezin. We weten dat wij zuurdeeg moeten zijn, zoals het Evangelie zegt, en dat we daartoe onze plek in de wereld moeten innemen, met geduld moeten blijven spreken van barmhartigheid, en vasthouden aan de overtuiging dat niemand verandert als hij het idee heeft dat hij veroordeeld wordt, maar alleen als hij voelt dat iemand uit vrije keuze van hem houdt.

5.2 Roeping tot gemeenschap

69. In onze omgeving tref je steeds meer het idee aan dat geloof privé is, iets van de afzonderlijke persoon. Christelijke leken-gemeenschappen zijn een plaats om een ander model van leven te ontwikkelen. In een samenleving die zich steeds meer baseert op functionele en commerciële relaties, laten de christelijke gemeenschappen iets anders zien, een andere manier van omgaan met de mens naast je.

Het woord 'gemeenschap' is allang geen bezit meer van het religieuze spraakgebruik. Het wordt ook verbonden met culturele en economische projecten. Maar het valt daarbij wel op dat mensen niet weten van het Augustijnse criterium, dat het belang van de gemeenschap boven het eigen belang gesteld moet worden.

Als wij over gemeenschap spreken is het niet onze bedoeling om met de mode mee te doen. Gemeenschap is ook niet iets kunstmatigs, want al vanaf hun geboorte voelen mensen zich aangetrokken tot elkaar. Wij worden pas echt wie we zijn als wij liefhebben. *Naar zijn diepste aard is de mens een sociaal wezen, en zonder relaties met*

anderen aan te gaan kan hij niet leven en zijn mogelijkheden niet ontplooiën.²⁵¹ Zo is de gemeenschap het antwoord op een van de diepste verlangens van de mens en gaat zij het hele leven omvatten. Hetzelfde geldt voor de gemeenschap die het huwelijk is, en voor de leken-gemeenschap. Het is een reis, een doel dat je alleen kunt bereiken door duidelijk ergens bij te willen horen en door een houding van begrip, gesprek en betrokkenheid. Het is een dynamische en creatieve leerschool die nooit ophoudt.

70. Een gemeenschap wordt opgebouwd uit mensen. Maar wij, gelovigen, komen niet allemaal tegelijk, maar geleidelijk en een voor een, bijeen in de stad, als het ene Volk van God. Want met ieder van ons gebeurt wat er geschreven staat over het volk. Een volk ontstaat uit afzonderlijke mensen, en niet omgekeerd. De afzonderlijke persoon komt niet voort uit een volk. Er wordt toch geen mens geboren uit volken? Nee, een volk ontstaat uit afzonderlijke mensen.²⁵² Dit betekent dat gemeenschap ervan uitgaat dat elke afzonderlijke persoon zichzelf is en van daaruit meedoet aan de gemeenschap.

De gemeenschap kan bestaan dankzij de afzonderlijke personen. De gemeenschap is niet het resultaat van een of ander mooi plan en evenmin van hartelijke betrekkingen van vriendschap, maar zij is het werk van de Geest van gemeenschap: *Wij zijn inderdaad geroepen tot eensgezindheid, ...daar moeten we al onze krachten voor inzetten.*²⁵³

Elementen van structuur en organisatie (en vooral de psychologische aspecten) zijn belangrijk, maar we mogen

---

²⁵¹ Vaticanum II, Dogmatische Constitutie over de Kerk in de wereld van deze tijd 1,12.

²⁵² Bij Psalm 106,3.

²⁵³ Bij het Evangelie van Joh 34,10.

niet vergeten dat het bij het aangaan van verbanden tussen personen vooral gaat om een leven *gericht op God, in eenheid van hart en geest.*²⁵⁴ Vaticanum II doet de suggestie om behalve bloedverwantschap, ook een spirituele band op te bouwen in het gezin, *waarbij je van huiskerk zou kunnen spreken.*²⁵⁵

71. Vriendschapsbanden zijn geen voldoende garantie voor de stabiliteit van de gemeenschap. En we kunnen er niet omheen dat het accepteren van elkaar - de wederzijdse gave van de vrijheid om onszelf te zijn - en goede communicatie met voldoende diepgang een serieuze inzet vragen van iedereen.

Augustijnse leken zoeken in de gemeenschap niet alleen maar vrienden, en het gaat hen ook niet om nog weer een groep, die overeenkomt met eigen smaak en religieuze gevoeligheid. Wij vormen gemeenschap, omdat we daar de spiritualiteit van Augustinus echt kunnen beleven als een bijzondere manier om onze roeping als christen te verstaan en waar te maken. Maar daarbij vergeten we niet dat ook voor een Augustijns geïnspireerde gemeenschap het referentiepunt ligt in de *Kerk als communio*. Dat leidt tot openheid en tot verantwoordelijk meedoen in de zending van de Kerk.

Een van de belangrijkste pastorale aandachtspunten voor de leken is zorgen dat je geen gesloten groep bent, in zichzelf gekeerd en exclusief, en die je weghoudt van de echte realiteit. De zorg die de bisschoppen in Santo Domingo hebben uitgesproken, blijft nog steeds gelden: *Zorg dat de leken hun activiteit niet beperken tot de binnenkerkelijke sfeer, moedig hen aan om hun sociaal-cultu-*

---

²⁵⁴ Regel 1,2.

²⁵⁵ Lumen gentium 2,11.

²⁵⁶ Vierde algemene conferentie van de Latijns-Amerikaanse bisschoppen 1992, nr 98.

rele omgeving binnen te gaan en daar voorlopers te zijn van vernieuwing van de samenleving, in het licht van het Evangelie en van de sociale leer van de Kerk.²⁵⁶

5.3 Missionaire roeping

72. Als de Augustijnse Leken-Fraterniteit een cel is in de Kerk, moet ze ook missionair zijn. *Evangelisatie is immers de genade en de roeping van heel de Kerk, het behoort tot haar diepste identiteit.*²⁵⁷ Een gemeenschap die zich afsluit is bezig zichzelf op te heffen, en die kun je ook niet christelijk noemen.

Ook al ben je dan lid van de Augustijnse Leken-Fraterniteit, je referentiepunt blijft altijd de Kerk, het rijk Gods, de wereld. Deze universele dimensie houdt het perspectief open en laat de gemeenschap haar plaats innen binnen de horizon van deze zending.

Geloof verstaan als zending maakt ons duidelijk hoe je een christelijke gemeenschap - en dus ook een Augustijnse gemeenschap - moet omschrijven: teken zijn van het heil dat Christus ons heeft gebracht. Uitdrukkelijk kiezen voor Kerk én voor openheid naar de wereld is een echte Augustijnse opdracht: *Verkondig Christus, waar je maar kunt, aan wie je maar kunt, en hoe je maar kunt. Daar heb je geloof voor nodig, geen welsprekendheid. Laat je geloof spreken met jouw mond, dan spreekt Christus. Want als er geloof is in je, leeft Christus in je. Je hebt de psalm gehoord: 'Ik geloof, daarom heb ik gesproken'. Het lukte hem echt niet om te geloven en dan te zwijgen. Het zou ondankbaar zijn tegenover degene die jou vol maakt, als jij niet uitschenkt. Hoe voller je bent, hoe meer je moet uitschenken.*²⁵⁸

²⁵⁷ Evangelii nuntiandi 14.

²⁵⁸ Preek 260E,2.

Aandacht voor de missionaire activiteit is een voortdurend thema in de werken van Augustinus, vooral in zijn preken. *Roep, om zoveel mogelijk mensen te overtuigen, om zoveel mogelijk mensen uit te nodigen. Hij is er helemaal voor hen allemaal, en Hij is er helemaal voor iedereen.*²⁵⁹ In een commentaar op de profeet Ezechiël - die zich door God gedreven voelde om te spreken ook tot degenen die niet naar hem wilden luisteren - verklaart Augustinus tegenover de gelovigen van Hippo dat hij niet gered wil worden zonder hen: *Ik kom in een situatie terecht, niet alleen maar van groot risico, maar van absolute ondergang, als ik mijn mond houd... Waar leef ik voor, behalve hiervoor dat wij allemaal zullen leven met Christus? Dat is mijn verlangen, dat is mijn eer, dat is mijn diepst gekoesterde bezit, dat is mijn vreugde, mijn trots en mijn roem. Als u niet luistert, en ik dan toch niet zwijg, dan red ik mijn eigen ziel. Maar ik wil niet gered worden zonder u.*²⁶⁰

73. Evangelisatie is een consequentie van de ontmoeting met Jezus Christus. *Een ontmoeting met de Heer leidt tot een diepgaande verandering bij iedereen die zich niet voor Hem afsluit. De eerste impuls vanuit deze verandering is aan anderen de rijkdom meedelen die je in die ontmoeting hebt ervaren.*²⁶¹ Maar als Hij je niet vult, sta je helemaal droog.²⁶²

In de dagen van Augustinus maakte de Kerk momenten van confrontatie mee met groeperingen die heel krijgshaftig konden zijn. De verkondiging van het Evan-

²⁵⁹ Preek 179A,4.

²⁶⁰ Preek 17,2.

²⁶¹ Post-Synodale Apostolische Exhortatio Ecclesia in America 68,1999.

²⁶² Preek 284,1.

gelie krijgt altijd te maken met nieuwe obstakels. Maar de opdracht is duidelijk: *Wanhoop niet: bid, verkondig en heb lief.*²⁶³

VI. KENMERKEN VAN DE AUGUSTIJNSE LEKEN-FRATERNITEITEN

74. De Handelingen van de Apostelen en de Augustijnse spiritualiteit zijn de inspiratiebronnen voor een Augustijnse Fraterniteit. Augustinus vond in het vierde hoofdstuk van de Handelingen, en met name in de verzen 32 - 35, de basis voor de ideale gemeenschap. Het was zijn droom om opnieuw vorm te geven aan de manier van leven van deze eerste christenen. De Kerk van Jeruzalem bestond uit mannen en vrouwen van geloof, één van hart en één van ziel, met als bijzonder kenmerk dat zij alles bezaten in gemeenschap.

De andere bron van inspiratie is de Augustijnse spiritualiteit. De Heilige Schrift en Sint Augustinus zijn de referentiepunten voor de Augustijnse Fraterniteit. Dit tweevoudige element mag nooit vergeten worden, wil een groep haar identiteit niet verliezen.

Wat de Augustijnse spiritualiteit betreft: er is hier al een beschrijving gegeven van de Augustijnse manier om het christelijke geloof te beleven. We willen hier alleen nog een paar punten noemen, die vanuit deze spiritualiteit karakteristiek zijn voor de Augustijnse Fraterniteit.

6.1 Een gemeenschap met Christus als middelpunt

75. Christenen, en dus ook alle christelijke gemeenschappen, volgen Jezus Christus. Hij is de *door God ge-*

²⁶³ Over het Evangelie van Joh 6,24.

*zonden redding,*²⁶⁴ die ons de Vader openbaart en ons oproept tot broederschap. *Hij is de bron van leven: kom en drink. Hij is licht: kom, neem het aan en zie. Als Hij niet iets in je giet, zul je helemaal droog staan.*²⁶⁵

Geloven en Jezus Christus volgen zijn de consequentie van ons doopsel. Aan Christus zijn eigen plaats teruggeven in de evangelisatie en de catechese is niets anders dan terugkeren naar de eigenlijke dimensie van de christelijke verkondiging. De spiritualiteit moet deze zelfde weg volgen.²⁶⁶

Als hij zegt dat wij Christus nodig hebben, is Augustinus glashelder: *Wie denkt dat hij uit zichzelf vrucht draagt, is niet verbonden met de wijnstok, en wie niet in de wijnstok is, is niet in Christus, en wie niet in Christus is, is geen christen.*²⁶⁷ *Blijf met onvermoeibare liefde aan Christus vasthouden: aan Joden en heidenen is Hij geopenbaard als de hoeksteen.*²⁶⁸

Augustinus heeft een heel originele naam voor wie het Evangelie verkondigt: moeder van Christus. *Het ligt niet buiten je bereik, het gaat niet boven je kracht, het is niet iets dat niet bij je past. Jullie zijn kinderen, word nu ook moeders. Jullie zijn kinderen geworden van andere moeders, toen jullie gedoopt zijn. Toen zijn jullie ledematen geworden van Christus. Breng nu wie je maar kunt mee naar het bad van het doopsel. Toen jullie gedoopt zijn, zijn jullie kinderen geworden. Nu kunnen jullie anderen geboren laten worden en moeders*

²⁶⁴ Bij Psalm 49,31.

²⁶⁵ Preek 284,1.

²⁶⁶ Johannes Paulus II, Encycliek *Redemptoris missio* 1990; Slotdocument van de vierde Algemene Conferentie van de Latijns-Amerikaanse bisschoppen, Santo Domingo 1992; Apostolische brief *Tertio millennio adveniente*, 1994.

²⁶⁷ Over het Evangelie van Joh 81,2.

²⁶⁸ Preek 200,3,4.

van Christus zijn.²⁶⁹ Net als Maria, dragen wij Christus in ons hart,²⁷⁰ en ervaren we Gods redding, want er is onder de hemel geen andere naam aan mensen gegeven waardoor wij ons kunnen laten redden.²⁷¹

76. Jezus Christus is de mens zoals God hem heeft bedoeld, de volmaakte mens die wereldwijd de liefde verkondigt en spreekt over de Vader en zijn koninkrijk, het enig belangrijke. *Alles heeft Hij wel gedaan,*²⁷² en daarom is zijn bladzijde in de geschiedenis van de mensheid onbesmet. In een zin die ver boven zijn eigen woorden uitgaat, riep Pilatus uit: *Ecce homo* - dit is de mens.²⁷³ Behalve Evangelie en openbaring van God, is Jezus Christus ook openbaring van de mens. God geeft de mensen hun bestemming: Jezus Christus, middelpunt van de geschiedenis en voorbeeld voor heel de mensheid. Of, met de woorden van Augustinus: *Alle mensen zijn Adam, ... alle mensen zijn Christus.*²⁷⁴

6.2 Een gemeenschap die de Schrift bestudeert

77. Er is helaas ooit geprobeerd om het geloven los te maken van het nadenken. Wie niet over zijn geloof durft na te denken, loopt het gevaar te blijven steken in een kinderlijke en onverantwoorde manier van geloven. Augustinus heeft voortdurend nagedacht over de inhoud van zijn geloof en zonder ophouden de Schrift bestudeerd, in de overtuiging dat *wat ons geloof zegt en wat het verstand ooit heeft onderzocht, gedragen moet worden door het getuigenis van de heilige Schrift.*²⁷⁵ En zo spreekt een

²⁶⁹ Preek 72A, 8.

²⁷⁰ De sacra virginitate 3,3.

²⁷¹ Hand 4,12.

²⁷² Mc 7,37.

²⁷³ Jo 19,5.

²⁷⁴ Bij Psalm 70,2,1.

²⁷⁵ De natura boni 24.

mens met meer of met minder wijsheid, naar gelang hij werk gemaakt heeft van de Schrift.²⁷⁶

Een kerkelijke gemeenschap moet aandacht blijven besteden aan het Woord van God. *Doe al wat je kunt om goed te verstaan. Want zelfs de Schrift, die geloof vraagt om haar geheimen te kunnen verstaan, kan je op geen enkele manier helpen als je haar niet goed verstaat.*²⁷⁷

Studie van de Bijbel achterwege laten, zou betekenen dat je vergeet dat de Bijbel de fundamentele voeding is voor de christelijke spiritualiteit, en daarmee schuif je het getuigenis van Augustinus opzij dat *de wijsheid zo'n diepte heeft, niet alleen vanwege de woorden waarin de dingen worden gezegd, maar ook door de dingen zelf. De ervaring van de ouden, van de meest kundigen en meest ijverigen in het bestuderen van de Schrift, geeft weer wat de Schrift zelf ook zegt: Als je klaar bent, sta je aan het begin.*²⁷⁸ Dit geldt nog steeds, als een aansporing tot voortdurende vorming.

Een van de meest dringende pastorale taken van de Kerk - en die geldt voor iedereen - is serieus studie maken van de inhoud van ons geloof. Het gesprek tussen geloof en cultuur en het incarneren van het geloof in de verschillende culturele modellen zijn taken die je niet voor je uit mag schuiven. Vorming is de voedingsbron van spiritualiteit, ze doet mensen leven naar de Geest en bereidt hen voor op hun zending.

6.3 Een gemeenschap die bidt en viert

78. Door het verwaarlozen van het gebed en van het samen vieren zijn bepaalde gemeenschappen gespreks- en discussiegroepen geworden. Het geheel blijft onaf, als

²⁷⁶ De doctrina christiana 4,5,7.

²⁷⁷ Brief 120,3,13.

²⁷⁸ Brief 137 1,3.

een gemeenschap geen tijd heeft voor contemplatie en voor vieren. Je bestudeert de Bijbel, elke dag, en je viert hem in de liturgie, en vooral in de sacramenten.

Augustinus is een van de grote bidders van alle tijden. De *Belijdenissen* zijn het gebed van iemand die dankbaar het reddend handelen van God in zijn leven op het spoor komt. *Te laat heb ik Je lief gekregen, o schoonheid, zo oud en toch zo nieuw. Te laat heb ik Je lief gekregen. Want zie, Jij was binnen, maar ik was buiten, en daar was ik naar Je op zoek. Je riep, je schreeuwde en bent door mijn doofheid heen gebroken. Je blonk en straalde en hebt mijn blindheid op de vlucht gejaagd. Je geurde heerlijk, ik ademde je geur in en nu snak ik naar Je. Ik heb geproefd, en nu ben ik honger en dorst. Je hebt me aangeraakt, en ik ben in brand komen staan om jouw vrede.*²⁷⁹

79. De grote mannen en vrouwen van gebed in de heilige Schrift - Mozes, Abraham, Samuel, Maria en anderen - staan midden in de geschiedenis. Hun gebed was een deel van hun leven, het bloeide op uit het leven van elke dag en liep parallel met de realiteit.

Het is altijd moeilijk om te spreken over gebed en contemplatie, aan de ene kant, en over activiteit en engagement aan de andere. Als ze geen contemplatieve dimensie heeft, komt ook de beste missionaire activiteit niet uit boven een menselijk project. En op dezelfde manier is contemplatie, die geen gestalte krijgt in concrete activiteit, niet christelijk, want ze mist haar incarnatie.

Gebed is het hart en de ziel van de gemeenschap. Het schept een klimaat van Gods aanwezigheid, van gelijkheid, vergeving en dankbaarheid, waardoor banden sterker worden. Gebed geeft de voorrang aan de noden van de anderen, boven die van onszelf. *Want bidden voor een*

²⁷⁹ Belijdenissen 10,27,8.

*ander is voor God nog meer aanvaardbaar als het een offer van liefde is.*²⁸⁰

80. Behalve een menselijke groep is een Augustijnse Leken-Fraterniteit ook een liturgische gemeenschap. De liturgie roept ons op om het Evangelie te beleven, het naar de wereld toe te brengen en om de kracht en de motivatie daarvoor te vinden in de viering. Het middelpunt van de liturgische en pastorale arbeid van de Kerk is de Eucharistie.

En zoals de Eucharistie beeld is van de Kerk en haar opbouwt, zo is zij ook beeld van de gemeenschap die zij opbouwt. Maar vóór alles is de Eucharistie teken van eenheid: van de Kerk en van de gemeenschap. *Hoe maak je brood? Het graan wordt gemalen, vermengd tot deeg, gebakken... Brood maak je door veel graankorrels met elkaar te vermengen, met behulp van water. En op dezelfde manier wordt het lichaam van Christus gemaakt, met behulp van de liefde... Kijk maar hoeveel graankorrels samen één brood geworden zijn. Op dezelfde manier moet u één lichaam zijn, door elkaar te beminnen, door samen eenzelfde geloof te hebben, dezelfde hoop en een onverdeelde liefde.*²⁸¹

Eucharistische gemeenschap schept ook een menselijke gemeenschap die grenzen neerhaalt en de onderlinge verschillen die er nu eenmaal zijn in liefde integreert. De Eucharistie is het grote sacrament van de liefde. Maar ware liefde staat niet los van gerechtigheid, en ware liefde tot God gaat hand in hand met de liefde voor de mensen naast je.²⁸² *Grote liefde is grote gerechtigheid, en volmaakte liefde is volmaakte gerechtigheid.*²⁸³

²⁸⁰ Brief 20,2.

²⁸¹ Preek 229,A,2.

²⁸² Bij Psalm 25,1,12.

²⁸³ De natura et gratia 70,84.

6.4 Broederlijke gemeenschap in eenheid

81. In de Kerk is langzaam de weg vrijgemaakt voor de hoopgevende gedachte van kleine gemeenschappen. Een van de risico's van zo'n groep is wel dat ze de kring sluit. Maar om van een broederschap te kunnen spreken - naast de banden van vriendschap en gemeenschap - moet Jezus Christus aanwezig zijn. Daarom is de gemeenschap niet het resultaat van het engagement van enkele afzonderlijke personen die het besluit nemen om samen te komen, maar is zij een gave van God die boven alle menselijke plannen uitgaat.

82. Een gemeenschap mag zich christelijk noemen, en ook Augustijns, als ze de test doorstaat van solidariteit; een solidariteit met een duidelijke voorkeur voor de armen en gemarginaliseerden. Augustinus is op dit punt heel duidelijk: *Wat voor de rijken overbodig is, daar hebben de armen gebrek aan. Als wij overvloed hebben, houden wij dus het goed van de ander vast.*²⁸⁴

Bij een gemeenschap van goederen hebben gevers en ontvangers beiden voordeel. *Rijk en arm zijn tegengesteld aan elkaar. Maar ze hebben elkaar ook nodig... De rijken zijn er voor de armen, en de armen zijn er voor de rijken. De armen zijn de weg naar de hemel waarlangs je naar de Vader kunt gaan. Ga dus voor hen zorgen, als je de weg niet kwijt wilt raken. Begin in dit leven al de banden los te maken waarmee je erfenis je heeft vastgebonden. Om zeker te zijn van een kaartje voor de hemel moet je dat pak overvloed van je afschudden, die ketens die je vrijwillig hebt aangedaan. Laat zakken al die hinderlijke busyness en die kopzorgen die je al die jaren geen moment vrede gegund hebben... Dit leven is kwetsbaar en balanceert op de rand*

²⁸⁴ Bij Psalm 147,12.

*van de dood. En je mag niet blijven staan, we moeten doorlopen. We lopen zonder het te willen, zelfs tegen onze wil... Maar als je alvast iets opstuurt, is de ontvangst niet zo kil en de gastvrijheid niet zo karig. Want, zie je, wat je aan de armen geeft, dat stuur je vooruit. Maar al waar wij naar graaien en grijpen, dat laten we allemaal hier achter.*²⁸⁵

Augustinus gevoel voor gemeenschap en het ideaal van de eerste christelijke gemeenschap in Jeruzalem brachten hem tot zijn kritiek op privé-bezit. *Veel mensen willen geen plaats maken voor de Heer. Ze kijken wat ze allemaal hebben, ze houden van wat ze hebben, ze genieten van hun eigen macht en doen allemaal dingen die ze graag doen. Wie een plaats wil maken voor de Heer, moet zijn vreugde niet zoeken in wat van hem is, maar in wat hij samen met anderen heeft... Broeders, laten we afzien van privé-bezit. Laten we er in ieder geval met ons gevoel niet aan vastzitten, als het nog niet lukt om er afstand van te doen. Dan zijn we bezig om een plaats te maken voor de Heer.*²⁸⁶

6.5 Augustijnse gemeenschap

83. Op het eerste gezicht kan het overbodig lijken om te zeggen dat een van de kenmerken van een Augustijnse Leken-Fraterniteit is dat ze augustijns is. Maar het betekent twee dingen: enerzijds vindt zo'n fraterniteit haar inspiratie in de Augustijnse spiritualiteit en probeert ze serieus om daaruit te leven; anderzijds maakt ze deel uit van de Augustijnse Familie en is ze nauw verbonden met de dichtstbijzijnde gemeenschap van Augustijnen.

²⁸⁵ Bij Psalm 103,3,10.

²⁸⁶ Bij Psalm 131,5-6.

De Augustijnse inspiratie is het uitgangspunt, maar ze is ook altijd een onvoltooid project. De band met de Augustijnse gemeenschap als geheel kunnen we in het kader plaatsen van de Apostolische Exhortatie *Vita consecrata*: *We moeten zeggen dat er een nieuw en zeer hoopgevend hoofdstuk begonnen is in de geschiedenis van de verbondenheid tussen religieuzen en leken.*²⁸⁷ De gemeenschap van de religieuzen en de gemeenschap van de leken zijn concrete vormen van gemeenschap-zijn in de Kerk. Elke levensstaat en alle personen afzonderlijk vullen elkaar aan in broederschap die voortkomt uit het doopsel. Daarin heeft ook het eigensoortig engagement van de kloosterling zijn wortels.

84. Het hedendaagse streven, met zijn wortels in de ecclesiologie van Vaticanum II, om te komen tot een levende en samen-levende kerkelijke gemeenschap, helpt ons om de eigen roeping van de leek te ontdekken. Deze roeping opent nieuwe wegen van engagement, vooral in de navolging van Jezus Christus. Dit gebeurt vanuit de aandacht voor de verschillende vormen van christelijke spiritualiteit die het erfgoed zijn van de hele Kerk, en niet alleen van een afzonderlijke groep.

Er kunnen verschillende charisma's samenvloeien in één vorm van spiritualiteit: bij voorbeeld het delen van religieuzen én leken in dezelfde Augustijnse spiritualiteit. Deze gezamenlijke spiritualiteit - die geen poging is om de leken in te palmen, maar het aanbieden van het evangelisch potentieel dat in de Augustijnse spiritualiteit vervat ligt, als een gave van de Geest ter verrijking van heel de Kerk - is een sterke band, die zichtbaar moet worden in concrete tekens.

---

²⁸⁷ Nr 54.

85. De aan Augustijnen toevertrouwde taken - parochies, bedevaartplaatsen, scholen, missies... - zijn evenzoveel manieren om met veel mensen in contact te komen, die op deze plaatsen met ons meewerken. Een aantal van hen zal in hun leven met Augustinus in contact komen en zich aangetrokken voelen tot zijn leer en het avontuur van zijn leven. Het appèl van vriendschap, innerlijkheid en zoeken naar waarheid wekt vaak grote belangstelling buiten de kring van Augustijnen.

Het gaat daarbij om mensen die dit verlangen kenbaar maken of de uitnodiging aannemen om de wereld van de Augustijnse spiritualiteit binnen te gaan. Allereerst zijn er de mensen van de Augustijnse werkerterreinen: leraren, catecheten, medewerkers op allerlei niveau in de parochie. Het samenwerken leidt hier tot het delen van spiritualiteit en zending. Dan zijn er nog de mensen die al deze activiteiten door hun bijdrage mee mogelijk maken. In een parochie is dit verlangen misschien niet direct waarneembaar, terwijl het in het onderwijs juist wel waarneembaar wordt, bij ouders, bij leerlingen...

86. Er ontstaan vanzelfsprekende nieuwe contacten tussen religieuzen en leken, op allerlei manieren. Zo raken kloosterlingen betrokken bij Augustijnse Leken-Fraterniteiten, en leken bij de kloostergemeenschappen.²⁸⁸ Vanuit twee verschillende roepingingen kunnen wij, religieuzen en leken, ons ene doopsel beleven, dezelfde zending, in één spiritualiteit. De manier waarop wij dit doen - met elkaar optrekken en ons geloof samen vieren - zal verschillend zijn, naargelang de verschillende eigen situaties. Maar we staan allemaal voor dezelfde uitdaging: gemeenschap, onderling verschil en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hierbij mogen wij niet vergeten dat eenzelfde spiritualiteit

---

²⁸⁸ Vita consecrata, 56.

- de Augustijnse - verschillende vormen kent om de eigen christelijke roeping te beleven.

We beginnen aan een weg die ons zal confronteren met de uitdaging om nieuwe banden aan te gaan in de Kerk. Willen gemeenschap en gedeelde verantwoordelijkheid ooit levende realiteit worden, dan zullen we een weg moeten gaan van waarachtige bekering. Die zal leiden naar een vollediger en consistentere beeld van de Kerk, en antwoord geven op de grote vragen van onze tijd, overeenkomstig ieders eigen gaven.²⁸⁹

Bij gelegenheid van het Pinksterfeest van het Jubileumjaar 2000 schreef Prior Generaal Miguel Ángel Orcasitas een brief, met als titel: *Wij zijn een gemeenschap van broeders en zusters binnen het Volk van God.*²⁹⁰ Daarin zegt hij: *Wij allemaal, religieuzen en leken, moeten openstaan voor het veranderingsproces dat gaande is in de Kerk. De Augustijnse spiritualiteit schept een klimaat van communio, van betrokkenheid en vrijheid. Als we bang zijn om deze gaven te verliezen bij nieuwe projecten met een zeker risico, zouden we vooroordelen gaan opstapelen en ontrouw worden aan onze geest.*

En in dezelfde brief: *Het integreren van leken in hun werkzaamheden zou voor geen enkele kloostergemeenschap dwang moeten zijn, en zeker niet voor een Augustijnse gemeenschap, ook al reiken sociologische onderzoeken allerlei materiaal aan voor reflectie en concrete besluiten. Het beeld van de Kerk dat Vaticanum II ons aanbiedt is dat van het Volk van God, met een nieuw zicht op het dienstambt van de hiërarchie als dienst aan de Kerk, dat de leken uitnodigt tot deelname in de drievoudige taak van Christus: profeet, priester en koning.*

²⁸⁹ Vita consecrata, 54.

²⁹⁰ Rome, 11 Juni 2000, prot.nr 211/2000.

DEEL TWEE

ORGANISATORISCHE ASPECTEN

VII. LEKEN IN DE AUGUSTIJNSE FAMILIA

87. Tot een Augustijnse Leken-Fraterniteit behoren veronderstelt weet te hebben van de plaats van de leek in de Augustijnse Familie. Daarom is het goed, even stil te staan bij een aantal concrete criteria. Dat ieder haar of zijn eigen plaats heeft, wil niet zeggen dat er van hiërarchie sprake is. Het gaat om het verhelderen van roeping en taken. (Zie Constituties 44)

RELIGIEUZEN

Augustijnen, herkenbaar aan de letters OSA, Orde van Sint Augustinus

Zij beschouwen Sint Augustinus als hun geestelijke vader, leermeester en gids. Van hem hebben ze niet alleen hun Regel en hun naam, maar ook zijn leer en zijn spiritualiteit.²⁹¹

De Orde van Sint Augustinus is in de Kerk een apostolische broederschap.²⁹² Van Sint Augustinus ontvangt de Orde het model van broederschap waarnaar de apostelen leefden, en van de Kerk ontvangt ze haar zending en pastorale taak. Deze twee aspecten vullen elkaar aan in de be-

²⁹¹ Zie M.A.Orcasitas, 750 jaar dienst aan de Kerk, Rome 16 december 1993.

²⁹² Constituties 7.

schrijving van wat Augustijnen zijn, naar binnen en naar buiten.

Hun pastorale aanwezigheid heeft meerdere facetten, met een duidelijk accent op de wereld van de cultuur, op pastoraal werk in parochies en op missie.

AUGUSTIJNSE ZUSTERS (van contemplatief leven)

Zij hebben in de Orde der Augustijnen een bijzondere plaats. Hun eigen kenmerk - hun naam geeft het aan - is de contemplatie. Deze contemplatieve dimensie komt tot uitdrukking in de liturgie, in de gemeenschap van onderlinge liefde, in gebed, het lezen van de Schrift en in het werk, geestelijke arbeid zowel als handarbeid. Door hun leven en hun zending getuigen zij dat God de Heer is van de geschiedenis, en door hun geheimvolle apostolische vruchtbaarheid dragen zij bij aan de groei van het Volk van God.²⁹³

Verbonden Congregaties

Veel Congregaties, vooral van zusters, zijn met onze Orde verbonden. Zij hebben allemaal hun eigen stichter(es) en eigen charisma, en ook hun eigen Constituties. Zij leven volgens de Regel van Augustinus en beschouwen hem als hun geestelijke vader. De Augustijnse Familia beschouwt hen als een grote aanwinst, en op hun beurt kunnen zij gebruik maken van de grote geestelijke rijkdom van de Orde.

LEKEN

Fraterniteit van godgewijd leven 'Communio'

De leden zijn leken, die leven volgens de evangelische raden van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid.

---

²⁹³ Vita consecrata 8.

Augustijnse Leken-Fraterniteiten

Zij bestaan uit seculiere Augustijnen, en zoals het woord seculier al aangeeft, zijn zij leek. Zij vormen de grootste en meest gevarieerde groep.

Aan hun organisatie wordt in dit gidsje met opzet weinig aandacht geschonken. Wij willen hier liever iets zeggen over hun spiritualiteit - als de gemeenschappelijke noemer van alle Leken-Fraterniteiten.

7.1 Communio, een Augustijnse Leken-Fraterniteit van godgewijd leven.

88. Overeenkomstig de Constituties van de Orde, maakt deze Fraterniteit deel uit van de Orde (zie nr 48), en heeft zij haar eigen Statuten en structuur.²⁹⁴ De naam 'Communio' geeft de fundamentele doelstelling weer: instrument van gemeenschap zijn, van broederschap en solidariteit in de Kerk en in de samenleving, overeenkomstig het Augustijnse ideaal om 'één van hart en één van ziel te zijn, gericht op God'. (Regel 1,2)

'Communio' volgt de richtlijnen voor *nieuwe vormen van godgewijd leven*, door Johannes Paulus II neergelegd in de Apostolische Exhortatie *Vita consecrata* (n 62), met een aantal nieuwe elementen, vergeleken met de traditionele stichtingen (ibid., n 62).

De leden van 'Communio' zijn godgewijde leken die Jezus Christus navolgen, met Sint Augustinus als gids. Als leken leven zij in de wereld, in hun eigen maatschappelijke en kerkelijke omgeving. Zij wijden zich toe aan God en aan de zaak van het Koninkrijk, en volgen de evangelische raden, om zo Jezus Christus van meer nabij na te volgen en gist te zijn tot heiliging van heel de aardse werkelijkheid.

---

²⁹⁴ Decreet van de Prior Generaal OSA van 31 Juli 1991, Prot. Nr 261/91.

89. 'Communio' heeft drie afdelingen:

1) *Augustijnse godgewijde vrouwen en mannen:*

vrouwen en mannen die zich toewijden in volledige zuiverheid. Zij wonen alleen of in hun gezin, of in een kleine gemeenschap. Zo'n gemeenschap oprichten en de eigen regels daarvan goedkeuren komt toe aan de Prior Generaal OSA.

2) *Augustijnse gezinnen:*

echtparen die in hun gezin leven volgens de evangelische raden, en waarbij beide gehuwden lid zijn.

3) *Jonge mensen voor Christus:*

zij leven gedurende een periode het godgewijde leven, als voorbereiding op hun toekomstige taken. Dit kan voor jonge mensen tussen 18 en 25 jaar.

90. 'Communio' bestaat uit plaatselijke gemeenschappen, indien mogelijk naast een Augustijnse kloostergemeenschap (van broeders, contemplatieve zusters, of een Congregatie met werkzaamheden in de wereld). Elke gemeenschap heeft een leider/leidster, een raad, en een door de Prior Generaal benoemde religieus als begeleider.

De weg naar de professie loopt langs verschillende stadia van vorming en beoordeling, totdat eeuwigdurende geloften worden afgelegd. Er is ook voorzien in een canonieke procedure om zich uit de Fraterniteit terug te trekken.

Het ritueel en de vorm van de professie zijn vastgelegd, evenals het bestuur van de Fraterniteit, de frequentie van vergaderen, het gemeenschappelijk gebed, retraite enz. (Zie de Statuten van de Fraterniteit).

'Communio' heeft ook geassocieerde leden, ofwel vrouwen en mannen die om welke reden dan ook geen geloften afleggen, maar wel willen leven in de geest van de Fraterniteit, en voorzover zij kunnen, deelnemen aan het leven en de activiteiten.

7.2 Augustijnse Leken-Fraterniteiten: Seculiere Augustijnen

91. Zij bestaan uit leken, vrouwen en mannen die zich geroepen weten om de gemeenschapsdimensie van het christelijke geloof te beleven en het Evangelie gestalte te geven in hun leven volgens de Augustijnse spiritualiteit.

Als christenen zetten zij zich in voor het plan dat God heeft met de geschiedenis en met de mensheid. Zij zetten de Augustijnse inspiratie voort, verbonden met de Augustijnse familie wereldwijd, om te getuigen van de waarden van de Augustijnse visie op de mens en op het christelijke leven.

De wereld is het terrein van hun leven en hun getuigenis: gezin, werk, de cultuur; de wereld waarbinnen de heilsgeschiedenis zich verwerkelijk maakt, de plaats van menselijke en goddelijke vrijheid.

Zij hebben eigen statuten, goedgekeurd door de Prior Generaal, overeenkomstig de eigen culturele, maatschappelijke of geografische situatie van elke groep.

VIII. GEMEENSCHAPPELIJKE FACTOREN VAN DE AUGUSTIJNSE FRATERNITEITEN EN EEN AANTAL PRAKTISCHE SUGGESTIES

8.1 De oprichting en de eerste stappen

92. Het initiatief kan uitgaan van een Augustijnse kloostergemeenschap of van een groep leken. Waar een augustijnse gemeenschap bestaat, is er een cel van Augustijnse spiritualiteit met haar liturgie, werkzaamheden en gemeenschappelijk leven. Dit is een kans voor de omgeving van deze gemeenschap om deze spiritualiteit te delen, ook buiten de grenzen van de religieuze levensvorm.

Het idee om een groep te vormen kan ook uitgaan van een groep leken. In beide gevallen zijn er een aantal punten van belang:

- 1 Vanaf het begin duidelijk de aard van de groep aangeven.
- 2 De groep verbinden met een Augustijnse klooster-gemeenschap.
- 3 Een Augustijn aanwijzen als begeleider van de groep.
- 4 De groep moet een aantal rijpe en verantwoorde-lijke personen tellen die aandacht hebben voor de vorming en voor de structuur.

93. Waarom lukt het soms niet met een groep? Daar kunnen allerlei redenen voor zijn, maar die zijn samen te vatten in drie punten:

- 1 De groep komt voor zichzelf niet tot duidelijkheid.
- 2 De heterogeniteit van de leden (vanwege verschil in leeftijd, opvattingen, verwachtingen enz.)
- 3 Te weinig betrokkenheid bij de groep.

Natuurlijk moet je geduld hebben met mensen, maar je mag niet vergeten dat het proces van groei en van betrokkenheid door moet gaan. De gemeenschap is geen groep voor persoonlijke therapie en ook geen schuilplaats, en een houding van blijvende passiviteit moet zonder meer worden afgewezen.

Een groep moet niet te groot worden, want het is niet de bedoeling om conferenties te geven over de Bijbel of over Sint Augustinus, of een gesprek over de waarheid en hoe je haar op het spoor kunt komen. De bestaansreden van de groep ligt in het zich bewust worden en beleven van het sacrament van het doopsel, vanuit het perspectief van de Augustijnse spiritualiteit. Wij komen bij elkaar om het beste dat we hebben met elkaar te delen: geloof en vriendschap. Het geloof is de grootste gave die

wij van God hebben ontvangen, vriendschap is het meest kostbare dat we elkaar kunnen schenken.

94. Geloven en je geloof beleven in een gemeenschap vraagt om een atmosfeer van vertrouwen, vriendschap en vrijheid, en dit kan moeilijk worden wanneer een groep te groot wordt.

Soms kent een groep een enthousiaste start, maar valt daarna ten prooi aan een soort desoriëntatie: ze heeft moeite om verder te komen, omdat de opzet onduidelijk is. Evengoed als het dwaas is om een huis te gaan bouwen zonder goed plan, is het ook dwaas om een groep te starten zonder doelstelling of agenda, zonder dat duidelijk is wat ze wil gaan doen. Als er geen stappenplan is, worden de moeilijkheden alleen maar groter. Mensen willen weten wat de volgende stap is, en of de manier van doen ook echt christelijk is.

8.2 Schema voor statuten

8.2.1 Wezen en identiteit

95. Augustijnse Fraterniteiten bestaan uit gelovige vrouwen en mannen van de wereld, die midden in de Kerk staan, en uit vrouwen en mannen van de Kerk die midden in de wereld staan. *Op God gericht in de eenheid van geest en hart*, maken zij de roeping van hun doopsel concreet door hun roeping als christen samen gestalte te geven in het perspectief van de Augustijnse spiritualiteit, in een bijzondere verbondenheid met de Orde der Augustijnen.

Elke Fraterniteit moet een band hebben met een gemeenschap van de Orde. Dat is het zichtbare teken van haar verbondenheid met de Orde en met de Augustijnse Familia. Als er op een bepaalde plaats geen Augustijnse gemeenschap bestaat, moet de Fraterniteit een band aangaan met de dichtstbijzijnde gemeenschap.

8.2.2 Het stichten van een Augustijnse Leken-Fraterniteit

96. De Prior Generaal richt een Fraterniteit op door middel van een *Decreet*. Voor de canonieke oprichting moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- 1 Een schriftelijk verzoek van een hogere overste van de Orde.
- 2 Toestemming van de bisschop, als er op een bepaalde plaats geen Augustijnse kloostergemeenschap bestaat. (CIC 312,2)
- 3 Goedkeuring van de Prior Generaal. Deze goedkeuring is ook nodig voor de statuten van de groep.
- 4 Misschien is het goed om burgerlijke erkenning te vragen, al naargelang (de wetgeving van) het land.

Het samen delen in dezelfde geest en dezelfde zending, zij het vanuit een verschillende roeping, vraagt dat men elkaar over en weer kent, dat er een vertrouwensband, vanuit de overtuiging dat eenheid en gemeenschap de basis-elementen zijn van de Augustijnse spiritualiteit.

8.2.3 Doelstellingen

97. Een persoonlijk antwoord op de roeping van het christelijk geloof.

- Opdracht tot evangelisatie.
- Relaties van zusterschap en broederschap met iedereen.
- Verband met de Augustijnenorde.
- Eenvoud van leven, in de geest van de zaligspreekingen.
- Profetisch getuigenis door op te komen voor de rechten van de mens en voor vrede, gerechtigheid en solidariteit.

- Voortdurende vorming, met bijzondere aandacht voor het Woord van God, het leergezag van de Kerk - en met name de sociale leer - en het gedachtengoed van Sint Augustinus.

8.2.4 Vormen

98. Regelmatige bijeenkomsten (om de twee weken, elke maand, enz.).

- Een vormingsprogramma.
- Vieringen en gebed.
- Gemeenschappelijke activiteiten in Kerk en samenleving.
- Vieringen samen met Augustijnse gemeenschappen.
- Deelname aan het leven van de plaatselijke kerkgemeenschap.
- Uitwisseling van informatie en samenwerking met de Augustijnenorde.

8.2.5 Leiding

99. Coördinator van de Fraterniteit (bijeenoepingen van de vergaderingen, vertegenwoordiging van de Fraterniteit, enz.).

- Secretaris (stelt de agenda samen, maakt het verslag en heeft de zorg voor de correspondentie).
- Administrator (heeft de zorg voor materiële en financiële zaken)
- Begeleider (waar mogelijk een Augustijn).

In de Statuten moet worden vastgelegd hoe deze mensen worden aangesteld, voor hoelang, en na hoeveel tijd ze weer verkiesbaar zijn. Deze lijst is niet uitputtend, en elke Fraterniteit kan het beste zelf beoordelen welke taken nodig zijn.

8.2.6 Toelating

100. Lid worden van een Fraterniteit is een persoonlijke beslissing, en de groep moet van haar kant openstaan voor nieuwe leden. Kandidaten kunnen worden voorgesteld door leden van de eigen groep of van een andere Fraterniteit. Daardoor wordt de eerste kennismaking gemakkelijker, en het is tegelijk een vorm van begeleiding.

Na de aanvraag van de betreffende persoon, wordt zij/hij aan de groep voorgesteld, zoals hierboven aangegeven. Daarna beslist de Fraterniteit, samen met haar begeleider, over aanname.

De Statuten moeten aangeven vanaf welke leeftijd iemand mag worden aangenomen (met inbegrip van een periode van wederzijdse kennismaking en vorming), en zij moeten ook aangeven waardoor iemand ophoudt lid te zijn van de Fraterniteit.

8.2.7 Vorming

101. Vereisten voor toetreding zijn informatie en vorming. De eerste periode wordt besteed aan het kennis nemen van de grondbeginselen van het christelijk geloof en een eerste oriëntatie in het denken van Sint Augustinus. De voortdurende geloofsvorming is een vereiste voor het trouw blijven zoeken naar de waarheid, dat een kenmerk dient te zijn van alle gelovigen.

Volwassenencatechese mag beschouwd worden als een antwoord op hedendaagse religieuze en ethische vragen, en als een manier om te komen tot een volwassen christelijk leven. Daarin moet aandacht zijn voor de rol van de leek, op basis van het doopsel, en voor de opdracht die hij heeft om het koninkrijk Gods te zoeken, door zijn inzet in de wereld in de lijn van Gods plan met deze wereld, en door zijn roeping om haar te heiligen.

8.2.8 Belofte

102. De wijze van toelating tot een instituut, ofwel het ritueel waarmee dit gebeurt, is altijd van grote betekenis. Daarom moeten we zorgvuldig aandacht schenken aan de religieuze ceremonie van toelating tot een Fraterniteit, en - na een proefperiode - tot het hernieuwen van de beloften van ons doopsel en het openbaar uitspreken van ons engagement om het christelijke leven ten volle te beleven, in de geest van de Regel van Sint Augustinus. De voorganger neemt, namens de Prior Generaal, nieuwe leden op in de Augustijnse Familie en geeft hen deel aan de spirituele rijkdom.

Het Rituele van de Augustijnenorde bevat een wijze van toelating en een ritueel van de belofte voor leden van Augustijnse Fraterniteiten. De Statuten van een Fraterniteit kunnen nog nadere verplichtingen aangeven die alle leden moeten nakomen, bij voorbeeld om deel te nemen aan de bijeenkomsten, het betalen van een bijdrage, het deelnemen aan andere activiteiten van de groep, en dergelijke.

Naast deze persoonlijke belofte is het belangrijk voor de leden om - tijdelijk of voorgoed, naar gelang de eigen situatie - een concrete taak op zich te nemen in de Kerk. Indien mogelijk, zou deze taak moeten liggen binnen de sfeer waarin de Orde haar diensten aanbiedt aan de Kerk.

8.2.9 Functioneren

103. Spiritualiteit is de bezieling van het persoonlijke leven en van de groep, zij geeft betekenis en inhoud. Dat is ook de zin van de Augustijnse spiritualiteit, en een diepere kennis daarvan voedt de leden van de groep en doet hen groeien als mens.

Dialogoog en communicatie zijn een fundamentele dimensie voor het leven van de groep, maar zijn ook de Augustijnse weg naar het vinden van de waarheid, de waar-

heid die in ons (Over de ware godsdienst 39,72) en tussen ons is (Belijdenissen 12,25,34).

Dit brengt de leden van een Fraterniteit tot een eigen werkwijze: uitwisseling, ervaring met elkaar delen en *feed back* brengen tot betrokkenheid en tot diepere vrijheid. Het samen bespreken van onze vragen leidt tot wederkerigheid in het contact, tot geven en aanvaarden, tot het niveau van samen leerling zijn.

Een tijdsindeling voor de vergadering, evenals andere details, moet de groep zelf vaststellen. De Statuten zijn wel een richtlijn, maar elke groep kan ze ook weer aanpassen aan de eigen situatie.

Het zou boeiend kunnen zijn om de Fraterniteit te noemen naar een belangrijk persoon uit de Augustijnse geschiedenis (een heilige of zalige, of de naam van de plaats waar zij/hij mee verbonden is).

Aan het begin is het wellicht goed om elke twee weken bijeen te komen.

Het kan ook nuttig zijn om een klein organisatie-schema op te stellen met alle taken, en met de naam van de persoon die het contact met andere Fraterniteiten onderhoudt, met de diocesane projecten waaraan men meedoet, met NGO's, enz. Maar elke groep weet zelf het best wat voor organisatiepatroon zij nodig heeft.

8.2.10 Begeleider van de groep

104. Op verzoek van de leden van de Fraterniteit, wordt de begeleider benoemd door de Hogere Overste. Hij wordt aan de Fraterniteit voorgesteld door de Prior van de kloostergemeenschap waar de Fraterniteit mee verbonden is. Het is zijn taak om naar vermogen voor te gaan in de liturgische vieringen, bij te dragen aan de Augustijnse geest in alle activiteiten van de Fraterniteit, en aan de spirituele ontwikkeling van de groep en de leden.

8.2.11 Banden met andere Augustijnse Fraterniteiten

105. Wanneer Fraterniteiten bij elkaar in de buurt liggen, en als er in een land verschillende Fraterniteiten zijn geldt dat een open contact tussen hen en eenheid onder elkaar het eerste getuigenis moet zijn van ware Augustijnse geest. Het is ook goed om een structureel verband op te bouwen, om de wederzijdse betrekkingen te verstevigen, door middel van een coördinatie-commissie, in samenhang met eventueel een provinciale of nationale coördinatie-commissie; het kan ook een federatief verband zijn. Elke vorm met zijn eigen Statuten en structuur.

Een jaarlijkse algemene vergadering en deelname aan andere activiteiten kan het gevoel van eenheid versterken, het gevoel bij elkaar te horen, en de onderlinge banden.

De leden van een nationale coördinatie-commissie, of van de federatie-raad zouden op deze jaarlijkse algemene vergadering gekozen kunnen worden, als een lichaam dat alle Fraterniteiten vertegenwoordigt.

IX. MODEL VOOR EEN AUGUSTIJNSE LEKEN-FRATERNITEIT

106. Een Augustijnse Fraterniteit heeft drie pijlers: studie, innerlijk leven en zending. Dat leidt tot:

A. Gemeenschap van geloven

Het zoeken naar waarheid door *studie*.

(De vormende en culturele dimensie van het zich eigen maken van de christelijke boodschap.)

- De realiteit analyseren met de ogen van het geloof (zien, oordelen, handelen).
- Weten wat je geloof inhoudt.

- Studie van Bijbel en christelijke ethiek.
- Kennis van Sint Augustinus en zijn boodschap.
- Op de hoogte zijn van de Augustijnse wereld.

B. Gemeenschap in gebed

Gebed en viering, gefundeerd op een *innerlijk leven*.
(Liturgische, vierende dimensie van de persoonlijke en gemeenschappelijke dialoog met God.)

- Uitdrukking van geloof.
- Weet hebben van vieren en van liturgie.
- Tijd voor gemeenschappelijke viering en gebed.
- Je geloof vieren met je gemeenschap en met de Augustijnse kloostergemeenschap (Augustijnse feestdagen, enz.).
- Maandelijks en jaarlijkse bezinningsdagen.

C. Gemeenschap van leven en zending

Leven voor anderen door *evangelisatie en zending*.
(Missionair-maatschappelijke dimensie ter opbouw van het rijk Gods).

- Intern klimaat van vriendschap, gastvrijheid en begrip.
- Persoonlijk getuigenis in de eigen omgeving van leven en werken.
- Verbondenheid met en inzet voor de Kerk ter plaatse.
- Tijd hebben voor anderen, als vrijwilliger.
- De sociale leer van de Kerk kennen, en deze concreet maken in solidariteit.
- Samenwerken met andere kerkelijke, maatschappelijke instellingen, NGO's.

9.1 Vorming in een Augustijnse Fraterniteit

Eerste Fase: periode van ingroeien

Duur: twee jaar.

Aan het einde wordt een symbool gegeven om het toebehoren tot de Augustijnse Familie tot uitdrukking te brengen.

- *Door het doopsel geroepen tot bekering*
  - Christelijk geloof; de geloofsbelijdenis.
  - De initiatie-sacramenten.
- *De Augustijnse weg naar Jezus Christus ofwel de Augustijnse spiritualiteit.*
  - Het leven als een niet eindigende zoektocht.
  - Liefde, de eerste roeping van een mens.
  - Van de wereld houden en bouwen aan de Stad van God.
  - Innerlijk leven: de plaats voor grote ontmoetingen.

Tweede Fase: Periode van integratie in de Augustijnse Familie

Duur: twee jaar.

Aan het einde van deze periode wordt het lid welkom geheten in de Orde met een liturgische intrede (volgens het Rituele van de Orde).

- *Zich bekeren: tot wie?*
  - Jezus Christus, doel en horizon van alle bekering (Christologie, ethiek).
  - Maria, model voor elke gelovige.
- *De Augustijnse weg naar Jezus Christus ofwel de augustijnse spiritualiteit.*
  - Overwogen instemming met Gods plan: bekering.
  - Volheid van christelijk leven in gebed.
  - Lidmaat van het ene Lichaam: de totale Christus.

- Gerechtigheid, vrede en solidariteit in Augustijns perspectief.
- Van de Kerk houden binnen de Augustijnse gemeenschap.

9.2 Mogelijke richtlijnen voor vergaderingen

Gebed

107. Het is goed om de vergadering te beginnen met een moment van gebed, als uiting van geloof, en het is de wens dat onze ontmoeting als zusters en broeders ook een ontmoeting met God mag zijn. Het kan een heel simpel gebed zijn, een tekst uit de Schrift, een korte overweging of een gedachte van Augustinus, iets uit het getijdengebed, of wat verder ook.

Studie en vorming

108. Alleen ter oriëntering zijn er voor beide fasen verschillende thema's aangegeven ter bespreking. Ook vanuit de eigen wijze van geloofsbeleving of de eigen situatie kunnen thema's worden aangedragen, en ook hoe diepgaand ze besproken zullen worden. Alle vormingsprocessen kennen het feit dat bepaalde thema's vaker terugkomen.

Over het thema dient iedereen vooraf na te denken. Een van de leden van de Fraterniteit stelt het thema aan de orde, vanuit haar/zijn eigen gezichtspunt, en dan volgt het gezamenlijke gesprek. Het kan ook zijn dat er een deskundige wordt uitgenodigd om een thema in te leiden. Het is belangrijk om vast te houden aan de agenda, maar het is evenzeer nodig om op een flexibele manier met de agenda om te gaan, als daar goede redenen voor zijn.

Afspraken doornemen

109. De vergadering moet eindigen met duidelijke afspraken, naar binnen en naar buiten. Iemand neemt op zich om het thema voor de volgende keer voor te bereiden, het gebed, of de viering.

Heel de Fraterniteit, of minstens een aantal leden, zouden als vrijwilliger betrokken moeten zijn in pastoraal werk in een parochie of school, of ander vrijwilligerswerk, en dan heeft het zin om de afspraken daarover eveneens door te nemen: Wat doen we en hoe doen we het? Zijn er andere dingen waar we in mee kunnen doen? In de Kerk, in de Augustijnenorde?

Het opnieuw bekijken van gezamenlijke afspraken, en het evalueren ervan draagt bij tot een gemeenschappelijk gedragen verantwoordelijkheid.

Het is aan te bevelen om een gemeenschappelijke kas te hebben, waaraan ieder iets van zichzelf kan bijdragen, en die bestemd kan worden voor verschillende doeleinden: een solidariteitsfonds, activiteiten van de Fraterniteit zelf, gemeenschappelijk te maken uitgaven. Je maakt op een concrete manier zichtbaar dat je een groep bent.

INDICE

DIT BOEKJE	3
INLEIDING	7

DEEL I

THEOLOGISCHE ASPECTEN

I. FUNDAMENTELE THEOLOGISCHE EN PASTORALE VRAGEN	11
1.1 <i>Theologisch spreken en pastorale werkelijkheid</i>	11
1.2 <i>De leken en hun plaats in de Kerk</i>	16
II. EEN BLIK IN DE KERKLEER VAN AUGUSTINUS	19
2.1 <i>De Kerk als gemeenschap bij Augustinus</i>	19
2.2 <i>De Kerk in haar dienstwerk geleid door één herder en leraar</i>	22
2.3 <i>Beelden van de Kerk als gemeenschap, als communio</i>	25
– De totale Christus	26
– Bruid en bruidegom	27

III. AUGUSTIJNSE LEKEN-SPIRITUALITEIT	28
3.1 <i>Leken-spiritualiteit en Augustijnse spiritualiteit</i>	28
3.2 <i>Augustijnse spiritualiteit in de context van de wereld</i>	31
3.3 <i>Inhoud van de Augustijnse spiritualiteit</i>	32
– <i>Grootheid en grenzen van de mens: het leven als een zoektocht.</i>	33
– <i>Innerlijk leven</i>	37
– <i>Liefde en communio</i>	39
– <i>Bekering</i>	41
– <i>Gebed</i>	43
– <i>De totale Christus, fundament van eenheid en solidariteit</i>	45
– <i>De Kerk</i>	47
– <i>Engagement in de wereld: gerechtigheid, vrede en solidariteit</i>	51
– <i>Dialog met de schepping</i>	59
IV. STATEMENTS AUGUSTIJNSE SPIRITUALITEIT	62
4.1 <i>Het primaat van Jezus Christus in de Augustijnse spiritualiteit (Zie Belijdenissen, boek 7)</i>	62
4.2 <i>Broederliefde als de ziel van de Augustijnse spiritualiteit</i>	62
4.3 <i>De Augustijnse spiritualiteit gevoed vanuit de Schrift</i>	63
4.4 <i>De Augustijnse spiritualiteit is een oproep tot bekering</i>	64
4.5 <i>Augustijnse spiritualiteit leidt tot gebed</i>	65
4.6 <i>Augustijnse spiritualiteit ten dienste van evangelisatie</i>	67
4.7 <i>Augustijnse spiritualiteit heeft een duidelijke kerkelijke dimensie</i>	68

V. BASIS-ELEMENTEN VOOR AUGUSTIJNSE LEKEN-FRATERNITEITEN	
5.1 <i>Christelijke roeping</i>	
5.2 <i>Roeping tot gemeenschap</i>	
5.3 <i>Missionaire roeping</i>	
VI. KENMERKEN VAN DE AUGUSTIJNSE LEKEN-FRATERNITEITEN	
6.1 <i>Een gemeenschap met Christus als middelpunt</i>	
6.2 <i>Een gemeenschap die de Schrift bestudeert</i>	
6.3 <i>Een gemeenschap die bidt en viert</i>	
6.4 <i>Broederlijke gemeenschap in eenheid</i>	
6.5 <i>Augustijnse gemeenschap</i>	

DEEL TWEE

ORGANISATORISCHE ASPECTEN

VII. LEKEN IN DE AUGUSTIJNSE FAMILIA	
7.1 <i>Communio, een Augustijnse Leken-Fraterniteit van godgewijd leven</i>	
7.2 <i>Augustijnse Leken-Fraterniteiten: Seculiere Augustijnen</i>	
VIII. GEMEENSCHAPPELIJKE FACTOREN VAN DE AUGUSTIJNSE FRATERNITEITEN EN EEN AANTAL PRAKTISCHE SUGGESTIES	
8.1 <i>De oprichting en de eerste stappen</i>	

8.2	Schema voor statuten	93
8.2.1	Wezen en identiteit	93
8.2.2	Het stichten van een Augustijnse Leken-Fraterniteit	94
8.2.3	Doelstellingen	94
8.2.4	Vormen	95
8.2.5	Leiding	95
8.2.6	Toelating	96
8.2.7	Vorming	96
8.2.8	Belofte	97
8.2.9	Functioneren	97
8.2.10	Begeleider van de groep	98
8.2.11	Banden met andere Augustijnse Fraterniteiten	99
IX.	MODEL VOOR EEN AUGUSTIJNSE LEKEN-FRATERNITEIT	99
9.1	Vorming in een Augustijnse Fraterniteit	101
	- Eerste Fase: periode van ingroeien	101
	- Tweede Fase: Periode van integratie in de Augustijnse Familie	101
9.2	Mogelijke richtlijnen voor vergaderingen	102
	Gebed	102
	Studie en vorming	102
	Afspraken doornemen	103